

Вінницький національний технічний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))
Кафедра підприємництва, логістики та менеджменту
(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ (НА ПРИКЛАДІ
«ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «Вінницька
харчосмакова фабрика»)**

Виконав: студент 2 курсу, групи МБА-22м
спеціальності 073 «Менеджмент»

Каплун А. Я.

Керівник: д.е.н., проф. каф. ПЛМ

Боковець В. В.

«6» грудня 2023 р.

Опонент: к.е.н., доц., в.о. декана факультету
менеджменту та інформаційної безпеки

Краєвська А.С.

«7» грудня 2023 р.

Допущено до захисту
Завідувач кафедри ПЛМ

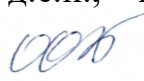

д.е.н., проф. Мороз О. О.

«8» грудня 2023 р.

Вінниця ВНТУ – 2023 рік

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту
Рівень вищої освіти II-й (магістерський)
Галузь знань – Управління та адміністрування
Спеціальність 073 – Менеджмент
Освітньо-професійна програма – Менеджмент фінансово-кредитної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри ПЛМ
д.е.н., професор Мороз О.О.

«01» вересня 2023 року

ЗАВДАННЯ
НА МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Каплуну Андрію Ярославовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Управління витратами на підприємстві (на прикладі «Приватного акціонерного товариства «Вінницька харчосмакова фабрика»)»
Керівник роботи Боковець Вікторія Вікторівна д.е.н., професор,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ВНТУ від « » жовтня 2023 року № .

2. Строк подання студентом роботи: 27.11.2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: наукові дослідження, офіційні статистичні дані, законодавчо-нормативні акти, фінансова звітність ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика»

4. Зміст текстової частини: 1 Теоретико-методичні аспекти управління капіталом підприємства;

2 Аналіз господарської діяльності та управління витратами ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика»

3 Шляхи та напрямки покращення організації управління витратами ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика».

5. Перелік ілюстративного матеріалу: Таблиці : 1. Послідовність розробки та впровадження ефективної системи управління витрати на виробництві. 2. Структура оборотних активів підприємства (станом на кінець року). 3. Джерела формування оборотних активів підприємства, тис.грн. (станом на кінець року). 4. Оцінка ліквідності балансу, тис. грн. 5. Оцінка показників ліквідності балансу. 6. Показники ділової активності ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки. 7. Аналіз грошових коштів підприємства. 8. Визначення мінімально

необхідного залишку грошових коштів. 9. Аналіз складу, рівня і динаміки фінансових результатів, тис.грн. 10. Формування та аналіз прибутку від реалізації продукції. 11. Оцінка і аналіз показників рентабельності. 12. Аналіз рентабельності капіталу. 13. Вихідні дані для розрахунку показників левериджу, тис. грн.. 14. Елементи операційних витрат ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки. 15. Аналіз структури і динаміки витрат від звичайної діяльності ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки. 16. Показники оцінки ефективності витрат ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» у 2022 р. 17. Приклад оцінки реалізації програми зміни системи управління витратами. 18. Приклад оцінки реалізації програми зміни системи управління витратами

Рисунки: 1. Формування витрат за методом АС. 2. Формування витрати за методом ДС. 3. Алгоритм проведення стандарт – костинг. 4. Процес управління за цільовою собівартістю таргет – костинг. 5. Коефіцієнт оборотності активів ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки. 6. Коефіцієнти оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки. 7. Коефіцієнти оборотності матеріальних запасів та основних засобів ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки. 8. Кругова діаграма результатів програми реалізації зміни системи управління витратами.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Спеціальна частина	Боковець В.В., професор кафедри ПЛМ		

7. Дата видачі завдання 01.09.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів магістерської кваліфікаційної роботи (МКР)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
Формування та затвердження теми магістерської кваліфікаційної роботи (МКР)	01.09.2023 р.	
Виконання теоретичної частини МКР. Перший рубіжний контроль виконання МКР (1-й розділ МКР)	30.09.2023 р.	

Виконання аналітичної частини МКР. Другий рубіжний контроль виконання МКР (2-й розділ МКР)	12.10.2023 р.	
Розробка рекомендацій а пропозицій. Третій рубіжний контроль виконання МКР (3-й розділ МКР)	27.11.2023 р.	
Нормоконтроль. Попередній захист МКР	06.12.2023 р.	
Рецензування МКР	07.12.2023 р.	
Захист МКР	11.12.2023 р.	

Студент

(підпис)

А.Я.Каплун

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

В.В.Боковець

(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Каплун А.Я. Магістерська кваліфікаційна робота на тему: «Управління витратами на підприємстві (на матеріалах приватного акціонерного товариства «Вінницька харчосмакова фабрика»)».

У магістерській дипломній роботі розглядаються теоретичні основи та розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення процесу управління витратами підприємства. Проведено дослідження результатів господарської та економічної діяльності ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика», обґрунтовано доцільність та послідовність створення правильної концепції управління витратами.

Ключові слова: бізнес, розвиток, витрати, організаційна структура, управління, харчова промисловість, фінансовий стан, стратегія.

ANNOTATION

Kaplun A.Y. master's qualification thesis on the topic: "Management of costs at the enterprise (on the materials of the private joint-stock company" Vinnytsia Food Factory ")".

The master's qualification considers the theoretical foundations and development of practical recommendations for improving the cost management process of the enterprise. A study of the results of economic and economic activities of PJSC "Vinnytsia Food Factory", substantiated the feasibility and consistency of creating the right concept of cost management.

Key words: business, development, expenses, organizational structure, management, food industry, financial condition, strategy.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1 Економічна сутність та особливості управління капіталом підприємства	14
1.2 Методи управлінського формування витрат	22
1.3 Розробка стратегії управління витратами	24
Висновки до першого розділу	26
2 АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика»	38
2.1 Фінансово-господарського аналіз стану підприємства	49
2.2 Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	54
2.3 Аналіз системи управління витратами на підприємстві	56
Висновки до другого розділу	56
3 ШЛЯХИ ТА НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика»	59
3.1 Можливості та шляхи удосконалення системи управління витратами на ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика»	64
3.2 Результативність запропонованих заходів з управління витратами витратами	65
Висновки до третього розділу	65
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
Додаток А (довідниковий) Фінансова звітність ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика». за 2020-2022 рр.	83
Додаток Б Ілюстративна частина	101
Додаток В (обов'язковий) Протокол перевірки навчальної (кваліфікаційної) роботи	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Формування та оцінки витрат для сучасних підприємств важлива з таких причин як: ефективне управління ресурсами, прийняття стратегічних рішень, оцінка ефективності бізнес-процесів, планування та бюджетування, ціноутворення, оцінка інвестицій, а також управління ризиками.

Тому формування та оцінювання витрат є стратегічним інструментом для підтримки стійкості та конкурентоспроможності підприємства, це пов'язано з непередбачуваним бізнес-середовищем.

Російське вторгнення та агресія можуть мати значний вплив на сферу підприємництва в країні, яку це вторгнення стосується. Вплив може бути різноманітним та має багато аспектів. Нижче наведено деякі можливі наслідки:

1. Економічна нестабільність: воєнні дії та невизначеність можуть призвести до економічної нестабільності в країні. Підприємства можуть стикатися з труднощами в управлінні фінансами, коли національна валюта втрачає вартість, інфляція зростає, а інвестиції зменшуються.

2. Втрата ринків збуту: у разі вторгнення та воєнних дій може виникнути ситуація, коли підприємства втрачають можливість працювати на певних ринках через обмеження в торгівлі та економічний бойкот.

3. Загроза безпеці: вторгнення може створити загрозу безпеки для підприємств та їх персоналу. Це може вимагати додаткових витрат на захист, а також призводити до втрати робочої сили через евакуацію або несприятливі умови праці.

4. Погіршення інвестиційного клімату: воєнний конфлікт може вплинути на інвестиційний клімат в країні, зменшуючи зацікавленість іноземних інвесторів. Невизначеність та ризик можуть стримувати бізнес-розвиток та інновації.

5. Зменшення внутрішнього споживання: наступні економічні труднощі та нестабільність можуть вплинути на доходи населення, що в свою чергу може призвести до зменшення внутрішнього споживання і впливу на роботу підприємств, особливо тих, які орієнтовані на внутрішній ринок.

6. Потреба в адаптації: підприємства можуть бути змушені адаптуватися до нових умов, шукати альтернативні ринки збуту, оптимізувати витрати та шукати способи виживання в ускладнених умовах.

7. Спад інновацій: в умовах кризи та воєнного конфлікту інвестиції в науку, дослідження та розвиток можуть зменшуватися, що може призвести до затримок в інноваційних проєктах та розвитку нових технологій.

Важливо зауважити, що вплив може бути різноманітним і залежить від багатьох чинників, включаючи тривалість конфлікту, масштаби руйнувань та економічні можливості країни.

В умовах високої конкуренції, основною метою кожного підприємства є досягнення максимального прибутку. Існує кілька способів досягнення цієї мети, таких як поступове збільшення обсягів виробництва та підвищення цін на виготовлену продукцію. Проте, варто зауважити, що ці заходи не завжди є оптимальними або можливими в конкретних умовах.

Однією з найважливіших і найбільш складних проблем, які стикаються підприємства, є управління витратами. Підприємствам потрібно прикладати максимум зусиль для пошуку шляхів зниження собівартості продукції. З метою підвищення прибутковості, кожне підприємство повинно ефективно, раціонально та спрямовано управляти своїми витратами.

Управління витратами – це стратегічний підхід до планування та контролю витрат в організації з метою досягнення певних цілей та оптимізації використання ресурсів.

Управління виробництвом – це комплекс стратегій, методів і практик,

спрямованих на ефективне планування, координацію та контроль виробничих процесів в організації. Основна мета управління виробництвом полягає в забезпеченні оптимального використання ресурсів для досягнення поставлених виробничих цілей.

Ефективне управління витратами на підприємстві грає важливу роль і вимагає пошуку нових шляхів їх зниження. Для досягнення цієї мети необхідно покращити методи планування, обліку, аналізу та регулювання процесів формування витрат. Організація та ефективне здійснення процесу управління витратами вирішальні для підприємства.

В сучасний час важливим стає організувати управління витратами з урахуванням видів діяльності підприємства, центрів відповідальності та місць виникнення витрат. Це допомагає задовольнити оперативні потреби управління виробництвом. Оскільки основною ціллю функціонування підприємства є досягнення максимального фінансового результату, аналіз і управління витратами стають надзвичайно важливими аспектами управління підприємством.

Метою кваліфікаційної роботи є пошук, аналіз та вдосконалення можливих форм і методів управління витратами на ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» з метою подальшого зниження витрат та більш раціонального використання ресурсів на підприємстві.

Метою даної магістерської дипломної роботи є наступне:

- Розглянути теоретичні основи управління витратами на підприємстві.
- Провести докладний аналіз управління витратами на ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика».
- Надати опис основних техніко-економічних параметрів виробничої діяльності ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика».

- Провести оцінку ефективності системи управління витратами на підприємстві та проаналізувати витрати на виробництво продукції.
- Розробити практичні рекомендації для удосконалення системи управління витратами на ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика».

Об'єктом дослідження є процес управління витратами на підприємстві ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика».

Предметом дослідження слугує модернізація системи управління витратами на ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика».

Для виконання даного дослідження було використано різноманітні методи, включаючи стратегії управління витратами, такі як "дірект-костінг", аналітичні підходи економічного аналізу, а також методи вивчення динаміки та структури. В рамках аналізу застосовувалися як табличні, так і графічні методи візуалізації отриманих результатів. Інформаційною базою дослідження є звітність ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика», статистичні дані, наукові дослідження та аналітичні матеріали.

Проаналізувати доходи та трати об'єкта дослідження під час військового стану на прикладі ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика»

Отримані результати мають практичне значення через їх можливості використання ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» для поліпшення системи управління витратами на підприємстві. Крім того, розроблені рекомендації можуть бути корисні іншим промисловим підприємствам в Україні.

Особистий внесок здобувача. Магістерська кваліфікаційна робота – представляє собою самостійну наукову роботу, в якій виконано дослідження з метою розроблення пропозицій щодо поліпшення фінансового стану підприємств галузі зв'язку. Це здійснено на основі аналізу управління капіталом підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що Здійснені нами дослідження спрямовані на об'єднання загальних теоретичних аспектів дослідження з розробленими економічними практичними зусиллями для удосконалення операційних систем. Наші зусилля базуються на прогнозуванні розвитку діяльності приватного акціонерного товариства «Вінницька харчосмакова фабрика». Важливою частиною нашого підходу є вчасний моніторинг інформації та негайна реакція на можливі загрози та потенційні можливості на ринку у конкретний період часу.

Результатом наших досліджень є розроблена система управління діяльністю досліджуваного товариства. Ми також уточнили поняття «контролінгу» та визначили конкретні напрямки для удосконалення управління ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика». Наш підхід спрямований на підвищення ефективності операційних систем та врахування змін на ринку через систематичний аналіз і реагування на нього у реальному часі.

Апробація результатів дослідження. Проведені нами дослідження було апробовано та схвалено за результатами:

- участі у конференції конференції «Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи 2024» (м. Вінниця, 11.05.2024 – 20.05.2024 р.) де темою була «особливості формування та оцінювання витрат сучасних підприємств».

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічний та організаційно-правовий аспекти формування витрат підприємства

Формування витрат на підприємстві відіграє ключову роль в досягненні оптимальних результатів у виробництві. Основною метою формування витрат є визначення та оптимізація факторів, за яких можливо виробляти продукцію з меншими витратами. Це важливий аспект, що допомагає підприємству досягти більшої фінансової ефективності.

Теорія витрат значно розширює та узагальнює технічний аспект теорії виробництва. Вона стає цікавою для підприємства, оскільки враховує важливі аспекти ефективності виробництва та ресурсозбереження.

З точки зору економічної теорії, будь-яке виробництво можна розглядати як перетворення витрат на результат. У цьому контексті управління витратами включає всі аспекти управління виробництвом, такі як вибір технологій, оптимізація процесів та раціональне використання ресурсів.

Важливо відзначити, що поняття управління витратами та управління виробництвом не є тотожними, оскільки існують аспекти управління виробництвом, які не можуть бути вирішені в межах системи управління витратами. Проте на практиці обидва ці аспекти є взаємопов'язаними і використовуються разом для досягнення оптимальних результатів у виробництві.

Відповідно до ПСБО (Підсумки звітності для бюджетних установ) та національного законодавства України, витрати на бюджетних установах можуть бути класифіковані та визначені відповідно до конкретних умов та вимог, аналогічно Міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ).

Приклад класифікації та визначення витрат за ПСБО може виглядати

наступним чином:

1. Комісійні та агентські витрати:
 - Витрати на комісійні та агентські послуги, надані на користь бюджетної установи, підлягають обліку відповідно до ПСБО.
2. Оплата отриманої позики:
 - Витрати на оплату отриманої позики можуть бути визнані відповідно до принципів ПСБО, враховуючи умови угоди та специфіку фінансової діяльності бюджетної установи.
3. Попередня (наперед) оплата акцій, робіт, послуг:
 - Попередні оплати можуть бути розподілені та визнані в якості витрат відповідно до ПСБО при настанні облікового періоду, на який вони відносяться.
4. Інші операції, які не відповідають критеріям МСФЗ 16:
 - Додаткові витрати, які не відповідають критеріям МСФЗ 16, але є обліковими за ПСБО, підлягають визначенню та класифікації відповідно до внутрішніх правил та вимог бюджетної установи.
5. Витрати, що відображаються у зменшенні власного капіталу:
 - Витрати, пов'язані із зменшенням власного капіталу, можуть бути визнані відповідно до положень ПСБО та національного бухгалтерського законодавства.

ПСБО 1 визначає витрати як зменшення економічної вигоди у результаті погашення активів або збільшення зобов'язань, що веде до скорочення власного капіталу (за винятком випадків, коли скорочення власного капіталу обумовлене його вилученням чи розподілом власниками) Ця дефініція підкреслює важливість правильного обліку та управління витратами на підприємстві для збереження та ріст власного капіталу.

Витрати відображаються в бухгалтерському обліку водночас зі зростанням зобов'язань або від'ємний ріст активів. Це означає, що витрати враховуються у фінансовому обліку, коли вони призводять до зменшення економічної вигоди у формі збільшення зобов'язань або зменшення активів.

Згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), до витрат не відносяться такі операції та події:

- Витрати, пов'язані з комісійними, агентськими та іншими аналогічними угодами на користь комітента та інше.
- Виплата отриманої позики.
- Попередня (наперед) оплата акцій, робіт, послуг.
- Інші операції, які не відповідають критеріям, наведеним у параграфі 6 МСФЗ 16.
- Витрати, які відображаються у зниженні власного капіталу згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

В МСФЗ 16 економічні компоненти розглядаються як сукупність однорідних витрат, виражених у грошовому виразі в залежності від їхнього характеру. Статті собівартості відображають процес формування цих витрат для визначення загальних витрат на виробництво. Деякі витрати розподіляються за їх видами (елементами), тоді як інші групуються за складними статтями (які включають декілька елементів). Це дає можливість краще розуміти і аналізувати витрати на підприємстві.

Ціна продукції є важливим економічним показником господарської діяльності підприємства, оскільки вона відображає ефективність використання ресурсів, зростання продуктивності, технічний прогрес та інші важливі аспекти. Визначення ціни продукції є важливим завданням для підприємства.

До ПСБО 16, економічні елементи виробничої собівартості продукції

(робіт, послуг) включають такі компоненти:

- Прямі матеріали витрат.
- Прямі витрати за винятком праці.
- Інші прямі витрати.
- Постійні розподілені та змінні загальні виробничі витрати.

Ці елементи дозволяють розглядати і аналізувати витрати на виробництво продукції більш детально та систематично.

Адміністративні витрати не впливають на формування собівартості виробництва і реалізації продукції, а зазвичай покриваються за рахунок валового прибутку підприємства або росту валових збитків. Ці витрати включають в себе різні види загальних витрат, такі як:

- Витрати, пов'язані з управлінням підприємством, включаючи витрати на заробітну плату адміністративного персоналу та витрати на офісне утримання.
- Витрати на утримання та обслуговування основних засобів і інших необоротних матеріальних активів загального призначення.
- Витрати, пов'язані з утриманням виробничого процесу.
- Оподаткування, збори та інші обов'язкові внески, встановлені законодавством (за винятком тих, що включаються до виробничої собівартості продукції).

Інші загальні витрати, до яких можуть включатися оплати відшкодування доходів та інших витрат у випадку каліцтва чи іншого ушкодження здоров'я працівників адміністрації, а також виплати звільненим працівникам вихідної допомоги тощо.

Вартість реалізації не включається до собівартості виробництва та

реалізації, а зазвичай покривається за рахунок валового прибутку підприємства або може призвести до збільшення валового збитку. Витрати на збут враховують витрати, пов'язані із здійсненням продажу продукції, такі як:

- Затрати на функціонування відділів по реалізації продукції на підприємстві.
- Витрати на утримання, ремонт і експлуатацію основних засобів та інших матеріальних активів, пов'язаних із реалізацією продукції.
- Витрати, пов'язані з транспортом, перевантаженням та страхуванням готової продукції.
- Витрати, пов'язані із забезпеченням правил охорони праці.
- Реальні витрати на гарантійний ремонт та гарантійне обслуговування продукції чи гарантійну заміну реалізованої продукції у випадку, якщо підприємство не утворило резервний фонд заміну реалізованої продукції, якщо підприємство не створило резервного фонду.
- Витрати на рекламну та передпродажну діяльність, також дослідження ринку товарів (робіт, послуг), що реалізуються підприємством.
- Витрати на збереження, завантаження, розвантаження та упаковку товарів.
- Податки та збори, пов'язані з реалізацією продукції.
- Інші витрати, пов'язані із продажом продукції.

Витрати підприємства формуються не лише в результаті операційної діяльності, а також під час здійснення фінансової та інвестиційної діяльності, обліку надзвичайних подій, а також у зв'язку із сплатою податку на прибуток, дивідендів та податку на додану вартість. Розглянемо деякі види таких витрат:

1. Фінансові витрати: це витрати, пов'язані з утриманням позикового

капіталу, включаючи витрати на відсотки за користування кредитами, облігаціями, фінансовий лізинг тощо. Ці витрати виникають у процесі фінансової діяльності підприємства.

2. Збитки від участі в капіталі: це втрати, які виникають внаслідок інвестицій в асоційовані, дочірні або загальні підприємства. Вони розраховуються методом участі в капіталі і можуть вплинути на фінансовий стан підприємства.

3. Інші витрати: до цієї категорії включені витрати, що виникають під час звичайної діяльності, але не пов'язані безпосередньо із виробництвом, або продажем продукції. Серед таких витрат можуть бути наступні:

- Вартість реалізованих фінансових інвестицій, включаючи балансову вартість та витрати, пов'язані з реалізацією фінансових інвестицій.
- Вартість реалізованих необоротних активів, включаючи залишкову вартість та витрати, пов'язані з їх реалізацією.
- Вартість реалізованих майнових комплексів.
- Збитки від неопераційних валютних різниць.
- Сума знижки на незворотні активи та фінансові інвестиції.
- Витрати на ліквідацію незворотніх активів.
- Залишкова вартість ліквідованих незворотніх активів.
- Інші витрати, що виникають у звичайній діяльності підприємства.

Важливо враховувати, що ці витрати можуть вплинути на фінансовий результат підприємства та його фінансовий стан.

Отже, аналізуючи розділ , можна визначити, що управління витратами на підприємстві відіграє важливу роль у досягненні оптимальних результатів у виробництві. Текст ретельно розглядає теорію витрат, надає визначення витрат

за ПСБО 1 та висвітлює різні аспекти формування витрат, включаючи собівартість продукції та витрати на збут. Важливість правильного обліку та управління витратами для збереження та збільшення власного капіталу підприємства висвітлюється у контексті сучасних стандартів фінансового обліку.

1.2 Методи управлінського формування витрат

Необхідність вдосконалення системи інформаційного забезпечення управління підприємством в умовах нестійкого та конкурентного середовища на початку ХХ століття підштовхнула до розвитку управлінського обліку в економічно розвинених країнах. Основні концепції, моделі та методи цього обліку були сформульовані протягом кількох десятиліть (Додаток Г).

Способи формування витрат залежать від вибору системи обліку виробництва. Виробничий облік – це система, яка забезпечує розрахунок та контроль собівартості різних складових витрат. На початковому етапі витрати групуються за схожими елементами, такими як матеріали, оплата праці та інші. Потім ці витрати вказують на відповідні об'єкти витрат. Прямі витрати мають ймовірність бути віднесені до об'єктів витрат на основі першочергових документів, а непрямі витрати розподіляються між об'єктами витрат пропорційно певному коефіцієнту (наприклад, пропорційно прямій зарплаті, машино-год).

Визначення виробничої системи бухгалтерського обліку залежить від особливостей технології та організації виробництва, і тому різні підприємства використовують різні системи обліку виробництва. Структура організації підприємства є ключовим елементом для розробки системи обліку виробництва, оскільки вона визначає спосіб контролю витрат і порядок їх групування за центрами відповідальності.

Подальшим кроком у впровадженні системи виробничого обліку є вибір методу розрахунку собівартості продукції. Визначення системи калькуляції

собівартості залежить від особливостей продукту і може включати розрахунок загальних виробничих витрат або обмежуватися лише змінними витратами [5].

Метод калькулювання повної вартості (Absorption Costing, AC) базується на розподілі усіх виробничих витрат між продукцією, що була реалізована, та залишками на складі. Цей підхід враховує прямі матеріальні витрати, працю, непрямі витрати та загальновиробничі витрати (витрати періоду). Надзвичайно важливим є те, що загальновиробничі витрати повністю включаються до собівартості реалізованої продукції взагалі, без розрізу за видами виробів. (рис. 1.1).

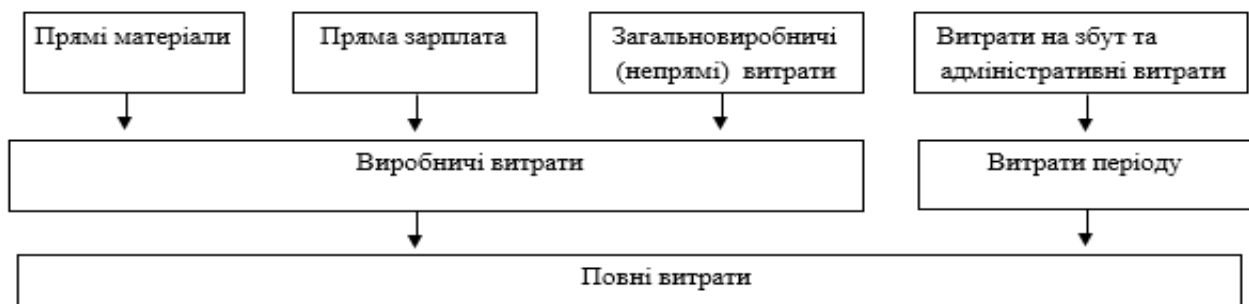

Рис. 1.1 - Формування витрат за методом AC

Метод прямих витрат (МПВ), (Direct Costing, DC) - це спосіб розрахунку собівартості, при якому всі витрати розподіляються на дві категорії: постійні та змінні. Відповідно до цього методу, до витрат виробництва включаються лише змінні витрати. Постійна складова накладних витрат обліковується як витрати за період, разом із витратами на збут і адміністрування (див. рис. 1.2).

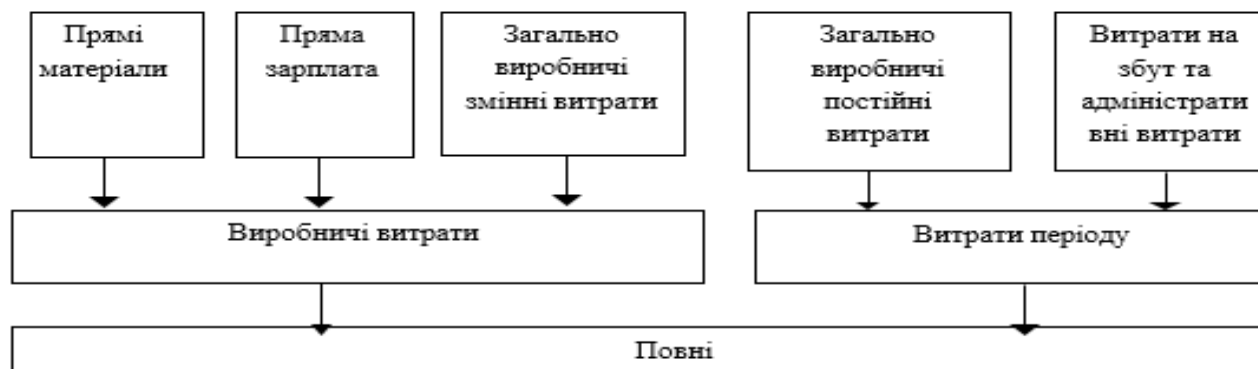

Рис. 1.2 - Формування витрати за методом DC

Основна сутність прямих витрат полягає в тому, що при розрахунку планової і фактичної собівартості продукції беруть участь лише змінні витрати. Решта інших витрат, такі як постійні витрати (які включають постійну частину накладних витрат), адміністративні та маркетингові витрати, не враховуються в калькуляції і періодично списуються у фінансові результати, тобто вони враховуються при розрахунку прибутку і збитку за цей період .

Цей метод широко використовується в економічно розвинених країнах світу, і його можна назвати «граничним методом розрахунку». Наприклад, у Німеччині та Австрії його називають «відомість про часткові витрати» в іншому випадку «відомість про суму покриття», у Великій Британії використовується термін «відомість про граничні витрати».

Світовий досвід підтверджує ефективність цього методу, котрий включає розрахунок маржинального доходу, порогу рентабельності та відпускної ціни рентабельності на основі широкої класифікації витрат. За нашою думкою, рішення будь-якої управлінської проблеми повинно відповідати її класифікації.

Важливо відзначити, що протиставлення методів повного костюмінгу (АС) і методу прямих витрат (DC) є популярним серед теоретиків управлінського обліку. Проте можливо звернутися до доповнюючих елементів цих методів для кращого розуміння поведінки виробничих витрат.

Головним розрізом між цими підходами полягає в упорядкуванні розподілу сталих загальновиробничих витрат між періодами, під час яких визначається цінова політика. Прихильники повного методу стверджують, що виробничий процес не може обійтися без накладних витрат, тому їх повинно бути повністю враховано при формуванні собівартості продукції, включаючи і постійну їх частину. Таким чином, при визначенні обсягу готової продукції враховуються як змінні, так і сталі витрати.

Прихильники методу прямих витрат підкреслюють, що сталі витрати виробництва виникають незалежно від ступеня використання виробничих потужностей підприємства та розмаїття виробленої продукції. Таким чином, ці витрати не зв'язані з обсягом виробництва і, отже, мають бути пов'язані з певним періодом часу, призначенім для цілеспрямованого спрямування на продажі без витрат.

При прийнятті остаточного рішення щодо вибору методу, необхідно враховувати поточний стан ринкового середовища. Таким чином, якщо ціни на продукцію нестабільні або існує можливість неочікуваних змін, розумно врегулювати частину витрат на виробництво в межах доходів за той час, протягом якого була виготовлена продукція, і навпаки.

Основою ідеї стандартного кастингу є простота і засновані на тому факті, що більшість сучасних технологій стабільні. Це дає можливість визначити стандарт, що представляє собою рівень, розрахований на основі еталону та відповідає очікуваному результату. Таким чином, можливо подати докладні та своєчасні звіти про відхилення для кожного центру відповідальності за окремими або конкретними аспектами розрахунків.

У підприємств, які використовують дану систему стандартного кастингу, облік відхилень фактичних витрат від стандартних норм, як правило, призводить до наступних чотирьох рахунків:

- відхилення витрат на матеріали;
- відхилення в заробітній платі;
- відхилення в накладних витратах;
- відхилення від стандартної комерційної ціни.

При потребі можна розглянути можливість деталізації кожного з цих рахунків на менші аналітичні рахунки. Таким чином, система стандартного

кастингу функціонує як ефективний механізм оперативного контролю та управління виробничим процесом і витратами виробництва. Вона також служить інструментом для аналізу причин відхилень між нормативною і фактичною собівартістю продукції та прибутком від її реалізації. Застосування принципів цієї системи є універсальним і може бути обґрунтованим при будь-якому методі обліку виробничих витрат. [3].

Організація обліку в рамках даної системи стандартного кастингу та його подальше використання передбачає застосування певного алгоритму (рис. 1.3).

Рис. 1.3 – Алгоритм проведення стандарт – кастинг

При веденні обліку за системою стандартного кастингу, ретельно не реєструються зміни в собівартості, оскільки норми витрат встановлюються на довгий період і розглядаються лише у випадках значущих змін у виробничій діяльності. Також може бути застосовано різні рівні інтенсивності норм витрат залежно від їхнього виду.

Іншою можливістю порівняно з попередньою є використання системи цільової калькуляції витрат. Ця система є комплексною стратегією управління, спрямованою на скорочення витрат. Вона включає в себе функції планування виробництва нової продукції, проактивного контролю витрат і визначення цільової ціни враховуючи ринкові умови.

При розгляді мотивів системи цільових витрат важливо звернути увагу на сучасний характер бізнесу, який суттєво змінився протягом останнього

десятиліття. У сучасних умовах одним з ключових факторів успіху та конкурентоспроможності компаній стають інноваційні продукти. Виробники у багатьох галузях вже не можуть обмежуватися масовим виробництвом стандартної продукції, покладаючись на стабільні ринки та традиційні технології. Сучасні ринки динамічні, а технологічний прогрес швидко змінюється, що змушує керівників впроваджувати нові стратегії управління, зосереджуючись на споживчому попиті та створюючи ефективні інструменти для планування, вимірювання, обліку та контролю витрат. Ці аспекти інтегруються в систему управління витратами, яка враховує важливість адаптації до змін сучасного бізнес-середовища.

Сама суть концепції таргет-костингу є простою і водночас революційною. Японські менеджери переосмислили традиційні підходи до формулювання цін:

$$\text{Витрати} + \text{Прибуток} = \text{Ціна} \quad (1.1)$$

Котра в концепції таргет – костинг перетворилася у:

$$\text{Ціна} - \text{Прибуток} = \text{Витрати} \quad (1.2)$$

Схематично це зобразити процес управління цільовою ціною (таргет – костинг), можна побачити, що «рух» до цільової ціни є двостороннім рис. 1.4

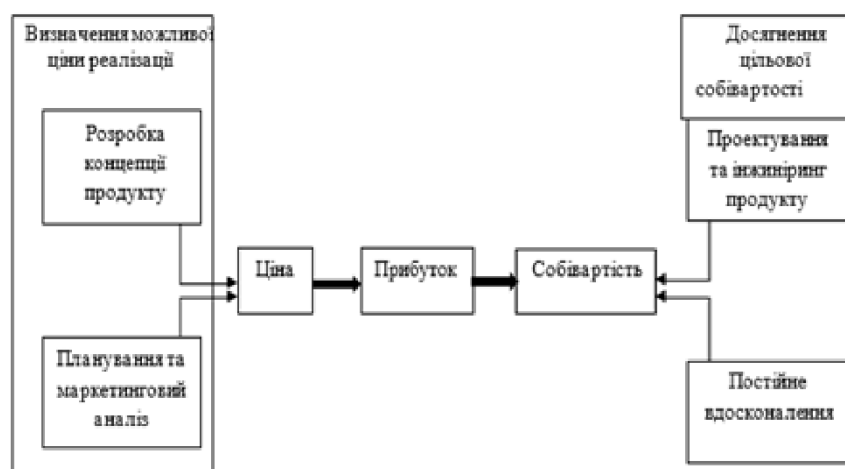

Рис. 1.4 – Процес управління за цільовою собівартістю таргет – костинг

Впровадження системи цільових витрат технічно достатньо просте, щоб зробити його доступним для місцевого бізнесу. Основна перешкода полягає в необхідності налагодження тісної взаємодії між різними підрозділами та співробітниками, щоб команда працювала як єдине ціле та мала єдиний усвідомлений підхід.

Ідея таргет-костингу є досить простою: виробляти тільки ту продукцію, оціночна вартість якої не перебільшує цільову. Якщо різниця між цими значеннями існує, але не перевищує 3-5%, застосовується виробниче рішення, і проблема вирішується за допомогою кайзен-костингу.

Слово «кайзен» з японської мови означає вдосконалення маленькими кроками. Термін кайзен-костинг вказує на забезпечення необхідного рівня витрат виробництва та пошуку шляхів зниження витрат до певного цільового рівня.

Запровадження системи кайзен на рівні окремих компаній, цехів або виробничих ліній передбачає широке впровадження виробничої системи. Правильне використання методу кайзен-костингу призводить до зменшення витрат на етапі виробництва на 5%.

Дана система управління витратами дозволяє систематично впроваджувати стратегії зменшення витрат, раціонально вкладати кошти у нову продукцію, координувати діяльність значної кількості працівників, зайнятих у виробництві, та досягати конкретних цілей.

Систему визначає взаємозв'язок між таргет-костингом та кайзен-костингом, які вирішують практично однакові завдання, але застосовують різні методи та діють на різних етапах життєвого циклу продукту. Ці концепції націлені на зниження окремих компонентів витрат та загальної собівартості кінцевого продукту до певного рівня. Проте таргет-костинг вирішує це завдання

на етапі планування та розробки продукту, у той час як кайзен-костинг використовується на етапі виробництва.

Важливо відзначити, що на відміну від інших методів управління, котрі і в загальному використовуються для контролювання витрат та оцінювання ефективності, таргет-костинг та кайзен-костинг є інструментами зниження витрат і можуть бути віднесені в сфері стратегічного управління витратами, а не в рамках виробничого обліку.

Система нормативного обліку витрат є широко використовуваним і ефективним механізмом вирішення різноманітних проблем у підприємств, де діяльність включає ряд однакових або повторюваних операцій. Цей метод особливо доцільний на промислових підприємствах, де операції мають циклічний характер, і в непромисловій діяльності з повторюваними операціями.

Система нормативного обліку витрат надає ряд переваг:

1. Складання кошторису та оцінка ефективності управління: дозволяє створювати точний кошторис і оцінювати ефективність управлінських рішень.
2. Контроль за витратами: утворює схему контролю, спрямовану на виявлення операцій, які не відповідають плану, що допомагає уникати небажаних ситуацій.
3. Прогнозування майбутніх витрат: дозволяє робити прогнози майбутніх витрат, що є важливим для прийняття управлінських рішень.
4. Оцінка запасів: полегшує завдання перенесення витрат на кінцевий продукт для цілей оцінювання запасів.
5. Цільові завдання: допомагає визначити цілі, які необхідно досягнути.

В цілому, система нормативного обліку витрат є надійним інструментом для контролю та управління витратами на виробництві продукції, що дозволяє компанії ефективно керувати своєю фінансовою діяльністю.

Отже, на початку ХХ століття управлінський облік сформувався як ключовий інструмент розвинених країн для забезпечення стабільності та конкурентоспроможності. Вибір методу обліку виробництва, такого як прямі витрати, є ефективним для управлінського обліку, а порівняння методів повного костюмінгу та прямих витрат вказує на важливість комплексного підходу до розуміння виробничих витрат. Умови ринкового середовища визначають доцільність вибору методу, де система стандартного кастингу є ефективним інструментом для контролю та аналізу відхилень фактичних витрат від стандартних.

1.3 Розробка стратегії управління витратами

Підвищення важливості витрат виробництва для забезпечення ефективності діяльності підприємства вимагає перегляду структури функціональних підрозділів фінансово-економічного та бухгалтерського обліку. Проте перед прийняттям такого рішення слід провести певні дослідження, у процесі яких визначиться відповідність чинної системи управління витратами новим викликам та реальним умовам функціонування підприємства в економічних умовах сучасності.

У випадку, якщо існуюча система не в повній мірі виконує свої функції, такі як облік, оцінка результативності процесу формування витрат, моніторинг і відповідальність за їх використання, уніфікація, планування, прогнозування витрат виробництва залежно від видів продукції та структурними підрозділами виробничих процесів, а також стимули для економії коштів, необхідно провести дослідження, що враховує не тільки окремі елементи системи, але й визначає, які функції та підсистеми слід доповнити відповідно до стратегічних цілей та перспектив розвитку підприємства.

В сучасних умовах майже кожне підприємство має вирішувати питання управління витратами виробництва, визначати критерії ефективності їх реалізації та інші аспекти. Однак у всіх випадках основною метою є

впровадження ефективного управління витратами виробництва та розробка відповідних цілей і заходів для їх досягнення. У таблиці 1.1 представлено послідовність організації роботи, визначення вимог до управління витратами виробництва, а також розвитку та продуктивності системи управління витратами підприємства .

Процес створення та впровадження ефективної системи управління витратами описаний у таблиці 1.1.

Перший етап передбачає проведення попереднього дослідження та визначення основної мети компанії в галузі управління витратами. На цьому етапі важливо проаналізувати реальний стан виробничих витрат за основними напрямками та підрозділами виробничих процесів. Також потрібно оцінити ефективність формування цих витрат та виправдати шляхи підвищення ефективності управління. Збір фактичної інформації про виконання витрат проводиться на основі даних, що надходять від центрів відповідальності за витрати виробництва.

Таблиця 1.1 – Послідовність розробки та впровадження ефективної системи управління витрати на виробництві.

Етапи розвиток і продуктивність	Задача етапи	Форма представництво результати розвиток
І етап - перед проєктне дослідження	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз управління витратами виробництва в різних сегментах виробничих процесів. • Визначення чинників, що призводять до зниження рентабельності та їх причин. 	Завдання з модернізації поточної системи управління витратами
		Завдання на створення нової системи управління витратами
ІІ етап - проєктування та розрахунок	<ul style="list-style-type: none"> • Формулювання функції та завдання системи управління витратами й відповідно для них новий проєкт системи або оновлення існуючої 	Техпроєкт системи керування витрати; техпроєкт (чи завдання) на покращення існуючої системи управління витратами

Продовження таблиці 1.1

ІІІ етап - впровадження системи управління витрати виробництво	<ul style="list-style-type: none"> • рішення про запровадження нової чи покращення існуючої системи управління витратами • Створення плану впровадження • Формування робочого колективу, що здійснює моніторинг виконання плану та оцінює ефективність функціонування системи під час її впровадження 	План впровадження системи управління витратами
--	--	--

Аналіз розділу підкреслює важливість управління витратами на підприємстві для досягнення оптимальних результатів у виробництві. Розглядається теорія витрат, надається визначення витрат за ПСБО 1 та аспекти формування витрат, включаючи собівартість продукції та витрати на збут. Зазначається важливість правильного обліку та управління витратами для збереження та збільшення власного капіталу підприємства за сучасних стандартів фінансового обліку. Виділяється сформування управлінського обліку на початку ХХ століття як ключового інструменту для стабільності та конкурентоспроможності. Підкреслюється ефективність методу обліку виробництва, такого як прямі витрати, та важливість комплексного підходу до розуміння виробничих витрат. Наголошується на необхідності удосконалення управлінського обліку в умовах зростання важливості витрат виробництва та пропонується створення окремого підрозділу для управління витратами.

Висновок до першого розділу: У висновку важливо відзначити, що управління витратами на підприємстві визначає ключову роль у досягненні оптимальних результатів у виробництві. Глибокий аналіз теорії витрат, визначення витрат за ПСБО 1 та вивчення аспектів формування витрат, таких як

собівартість продукції та витрати на збут, вказують на ретельне дослідження теми.

Важливість правильного обліку та управління витратами для забезпечення стабільності та зростання власного капіталу підприємства акцентується в контексті використання сучасних стандартів фінансового обліку. Текст прослідковує еволюцію управлінського обліку протягом ХХ століття та визначає його ключову роль у розвинених країнах для забезпечення стабільності та конкурентоспроможності підприємств.

Вибір методу обліку виробництва, такого як прямі витрати, визначається як ефективний інструмент управлінського обліку. Порівняння методів повного коштування та прямих витрат підкреслює важливість комплексного підходу до розуміння виробничих витрат.

В умовах ринкового середовища текст розглядає доцільність вибору методу, де система стандартного кастингу виступає ефективним інструментом для контролю та аналізу відхилень фактичних витрат від стандартних. Підкреслюється потреба в системному підході до управління витратами для досягнення ефективності та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Продовження таблиці 2.1

- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	р. 1125	30730	47,38	35992	54,24	51031	47,59	15039	-6,65
- дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	р. 1135	990	1,52	0	0	0	0	0	0
- дебіторська заборгованість за виданими авансами	р. 1130	17759	27,32	6641	10	20288	18,92	13647	8,92
- інша поточна дебіторська заборгованість	р. 1155	54	0,08	295	0,45	77	0,07	-218	-0,38
- інші оборотні активи	р. 1190	10	0,02	192	0,29	0	0	-192	-0,29
Запаси, у т.ч.									
- виробничі запаси	р. 1101	13406	20,63	19412	29,25	30570	28,56	11158	-0,69
- готова продукція	р. 1103	133	0,2	794	1,20	1364	1,27	570	0,07
- товари	р. 1104	67	0,1	117	0,17	224	0,21	107	0,04
Усього оборотних активів	р. 1195	64995	100	66363	100	107235	100	40872	-

Аналіз показує, що станом на закінчення звітного року обсяг оборотних активів підприємства склав 107 235 тис. грн. У порівнянні з попереднім роком спостерігається зростання на 40 872 тис. грн, вказуючи на збільшення обсягів діяльності підприємства. Підвищення частки оборотних активів при їх ефективному використанні сприятиме швидшій оборотності загальних активів підприємства.

У структурі оборотних активів на кінець звітного року найбільший відсоток припадає на середньо ліквідні активи – 66,58 %, тоді як високоліквідні активи складають найменший відсоток – 3,38 %. Частка низько ліквідних оборотних активів скоротилась з 30,62 % у попередньому році до 30,04 % у звітному. Таким чином, з фінансової точки зору, структуру оборотних активів неможливо оцінити як позитивну. Серед ключових факторів, що призвели до змін у структурі активів досліджуваного підприємства, можна виокремити:

- Зменшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги (зниження питомої ваги становить -6,65%).
- Збільшення частки авансів серед дебіторської заборгованості (збільшення питомої ваги становить 8,92%).
- Зменшення запасів виробництва та незавершеного виробництва (зниження питомої ваги становить -0,69%).

На основі даних фінансової звітності підприємства будемо проводити аналіз стану, структури та змін у джерелах фінансування оборотних активів (поділ на власні та позикові, визначення питомої ваги кожного елемента в загальній сумі, відхилення за показниками і т. д.). У таблиці 2.2 представлено аналіз джерел формування оборотних активів досліджуваного підприємства на основі фінзвітності.

Таблиця. 2.2 – Джерела утворення оборотних активів підприємства, тис.грн. (станом на кінець року)

Показники	Код рядка балансу	2020		2021		2022		Відхилення	
		сума	частка %	сума	частка %	сума	частка %	сума	частка %
Власний оборотний капітал: у т.ч.	1195 - 1695	37166	57,18	38036	57,32	53975	50,33	15939	-6,99

Продовження таблиці 2.2

- зареєстрований капітал	1400	228	0,35	228	0,34	228	0,21	0	-0,13
- інший додат-ковий капітал	1415 + 1420 у частині прибутку - - 1095	36513	56,18	28070	42,3	51626	48,14	23556	5,84
капітал у доцінках	1405	425	0,65	0	0	0	0	0	0
Позиковий капітал у т.ч.	1595 + 1695 + 1700 + 1800	27829	42,82	35327	53,23	53260	49,67	17933	-3,56
- короткострокові кредити в бвнку	1600	15000	23,08	5300	7,98	11594	10,81	6294	2,83
- поточні забезпечення	1660	1207	1,86	982	1,48	880	0,82	-102	-0,66
- доходи майбутнього періоду	1665	1105	1,7	224	0,34	0	0	-224	-0,34
- за товари, роботи, послуги	1615	6926	10,66	15828	23,85	18905	17,63	3077	-6,22
- з одержаних авансів	1635	132	0,2	646	0,97	14044	13,1	13398	12,13
- з бюджетом	1620	920	1,42	2192	3,3	1230	1,15	-962	-2,15
- зі страхування	1625	304	0,47	214	0,32	284	0,26	70	-0,06
- з оплати праці	1630	1210	1,86	1432	2,16	1356	1,26	-76	-0,9
- інші поточні зобов'язання	1690	1025	1,58	1509	2,27	4967	4,63	3458	2,36
Усього оборотних активів	1195 + 1200	64995	100	66363	100	107235	100	40872	-

Власний оборотний капітал відзначається низькою величиною.
Наприклад, у попередньому році відсоток власного оборотного капіталу в

загальних джерелах формування оборотних активів становив 57,32%, в той час як у звітному році цей показник скоротився до 50,33%.

Розрахунки (див. таблицю 2.2) свідчать, що головним джерелом фінансування оборотних активів підприємства слугує позиковий капітал, який у звітному році становив 49,67%. Найбільший внесок у загальну суму позикових коштів мають кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги (17,63% на кінець звітного року), кредиторська заборгованість з одержаних авансів (13,10%), короткострокові кредити в банку (10,81%), інші поточні зобов'язання (4,63%).

Таким чином, підприємство поєднує власне фінансування оборотних активів із залученням зовнішніх ресурсів, що є обґрунтованим у ринкових умовах. Проте частка позикового капіталу у загальній структурі джерел формування оборотних активів не є дуже великою, вказуючи на середній рівень фінансової стійкості підприємства та його помірну залежність від зовнішніх кредиторів.

У таблиці 2.3 представлені дані для оцінки ліквідності балансу на основі зміни показників балансу протягом звітного періоду..

Таблиця. 2.3 – Оцінка ліквідності балансу, тис. грн.

Актив (назва групи)	2020	2021	2022	Пасив (назва групи)	2020	2021	2022	Платіжний надлишок (+) або нестача (-)	
								2021 (гр. 2–гр. 5)	2022 (гр. 3 – гр. 6)
А	1	2	3	Б	4	5	6	7	8
Найліквідніші активи (А ₁)	1791	2920	3625	Найбільш термінові пасиви (П ₁)	735	2269	4841	651	-1216

Продовження таблиці 2.3

Активи, що швидко реалізуються (A ₂)	49533	42928	71396	Короткострокові кредити банків і позики (П ₂)	8074	-10528	-7311	53456	78707
Активи, що повільно реалізуються (A ₃)	13671	20571	32158	Довгострокові кредити банків і позики (П ₃)	0	7000	0	13571	32158
Активи, що важко реалізуються (A ₄)	42916	59805	60032	Постійні пасиви (П ₄)	82394	92047	114887	-32242	-54855
Баланс	107911	126224	167211		91203	90788	112417	X	X

Порівнюючи результати груп активів та пасивів, можна вказати визначені відносини між ними.:

2021:

$A_1 > P_1$; $A_2 > P_2$; $A_3 > P_3$; $A_4 < P_4$;

2022:

$A_1 < P_1$; $A_2 > P_2$; $A_3 > P_3$; $A_4 < P_4$.

Отже, в результаті аналізу даних у таблиці 2.3 можна визначити, що баланс досліджуваного підприємства за звітний період 2022 року не володіє абсолютною ліквідністю, тому-що не виконується перше співвідношення ($A_1 > P_1$). У 2022 році найліквідніші активи не забезпечують покриття найбільш термінових зобов'язань на суму 1216 тис. грн. У відносному вираженні: найліквідніші активи покрили найбільш термінові зобов'язання на рівень $74,88\% = 3625/4841 * 100$.

Незважаючи на те, що в 2022 році значно зросли найліквідніші активи порівняно з 2021 роком, їхній обсяг виявився недостатнім для покриття найбільш термінових зобов'язань. Тим не менше, інші співвідношення, за винятком першого, вказують про наявність оборотних активів у такому обсязі, котрий дає можливість підприємству підтримувати певний рівень фінансової стійкості. Розрахунки коефіцієнтів ліквідності за даними звітного періоду представлені в таблиці 2.4.

Таблиця. 2.4 – Оцінка показників ліквідності балансу

Коефіцієнт	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення (гр. 3 – гр. 2)	Нормативний (оптимальний) рівень
A	1	2	3	4	5
Абсолютної ліквідності \sum (рр. 1160 ÷ 1165) = р. 1695, ф. №1	0,06	0,1	0,07	-0,03	0,2-0,6
Швидкої ліквідності \sum (рр. 1125 ÷ 1155 + рр.1160 ÷ 1165):р.1695,ф. № 1	1,84	1,62	1,41	-0,21	0,6 – 1 (не більше 2)
Поточної ліквідності р. 1195 : р. 1695, ф. №1	2,34	2,34	2,01	-0,33	1-2

Отже, на кінець 2022 року порівняно з 2021 роком коефіцієнт абсолютної ліквідності зменшився на 0,03; коефіцієнт швидкої ліквідності скоротився на 0,21, коефіцієнт поточної ліквідності впав на 0,33. Усі ці коефіцієнти не відповідають нормативному рівню.

Підсумовуючи вищевказане, можна зробити висновок, що на кінець 2022 року баланс не є ліквідним. Аналіз відносних показників ліквідності дозволяє зазначити, що підприємство функціонує неефективно.

Для більш детального аналізу системи управління витратами на підприємстві ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» ми визначимо та проаналізуємо показники ділової активності підприємства (таблиця 2.5).

Таблиця. 2.5. Показники ділової активності ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки

Показники	2020	2021	2022
Коефіцієнт оборотності активів	1,62	1,62	1,77
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,52	4,1	4,53
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,84	10,23	7,85
Строк погашення дебіторської заборгованості	102,27	87,8	79,47
Строк погашення кредиторської заборгованості	74,38	35,19	45,86
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	9,37	8,65	7,32
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	6,61	4,43	4,5

Ця категорія коефіцієнтів вказує на ефективність використання активів підприємства, логіку політики управління виробничими запасами, запасами готової продукції та іншими аспектами. Збільшення інтенсивності використання основних елементів активів є позитивною тенденцією, оскільки вивільнена частина фінансових ресурсів може бути перерозподілена для інших потреб. Іншими словами, ефективне управління витратами стає можливим. Загалом, вивчення цієї групи показників є ключовою частиною аналізу фінансово-економічного стану підприємства.

Першим індикатором є визначення коефіцієнта оборотності активів. Оборотність активів - це показник ділової активності, який вказує на ефективність використання активів компанії. Цей коефіцієнт визначається як

відношення між виручкою та середньорічною сумою активів. Значення цього показника свідчить про те, скільки товарів і послуг було реалізовано за аналізований період на кожну гривню використаних активів та наскільки високі витрати підприємства покриваються. У випадку ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» спостерігається позитивна динаміка збільшення цього коефіцієнта (рис. 2.1). Якщо у 2020 та 2021 роках на кожну гривню використаних коштів припадало продажу на суму 1,62 гривень, то у 2022 році це значення зросло до 1,77. Це свідчить про позитивний тренд. З метою подальшого підвищення цього показника можна розглядати можливість продажу частини невикористаних активів.

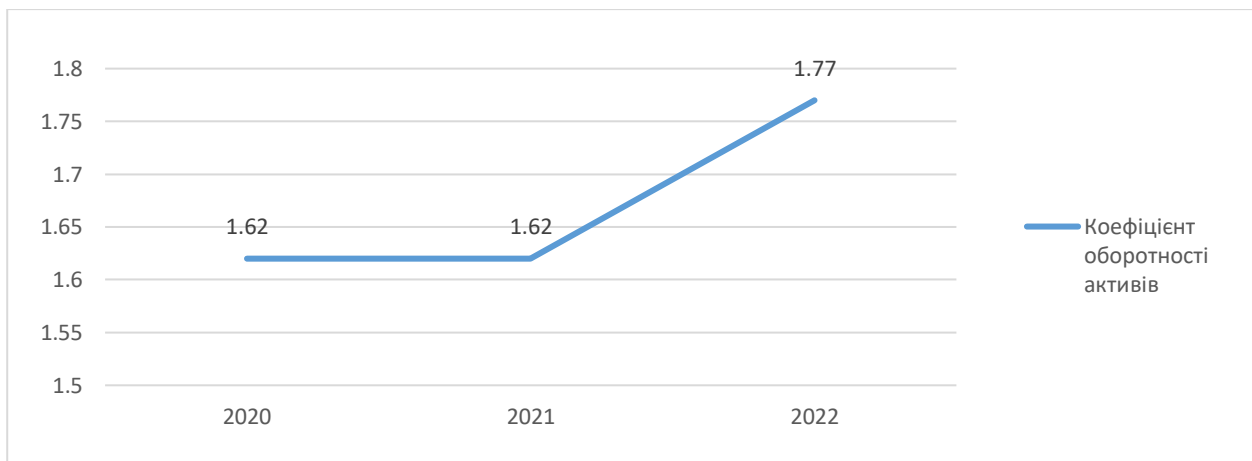

Рис. 2.1. Коефіцієнт оборотності активів ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки

Наступним етапом є аналіз коефіцієнтів оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ "ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за період 2020-2022 роки. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості є важливим показником ділової активності, вказуючи на ефективність управління зобов'язаннями перед клієнтами та іншими дебіторами. Цей показник визначає, скільки разів дебітори погасили свої зобов'язання перед компанією, розрахований як співвідношення виручки (чистого доходу) до середньої суми дебіторської заборгованості. Збільшення цього коефіцієнта протягом періоду є позитивною тенденцією для компанії (рис. 2.2).

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості вказує на частоту обороту кредиторських зобов'язань за рік. Порівнюючи оборотність кредиторської та дебіторської заборгованості, можна оцінити якість політики товарного кредитування компанії. Зайве перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською свідчить про використання компанією коштів кредиторів для фінансування своїх дебіторів та інших операцій. Коефіцієнт розраховується як відношення собівартості до середньорічної суми кредиторської заборгованості. Зменшення цього показника в 2022 році (від 10,23 в 2021 році до 7,85 в 2022 році) свідчить про негативну тенденцію, що може призвести до зайвих витрат підприємства.

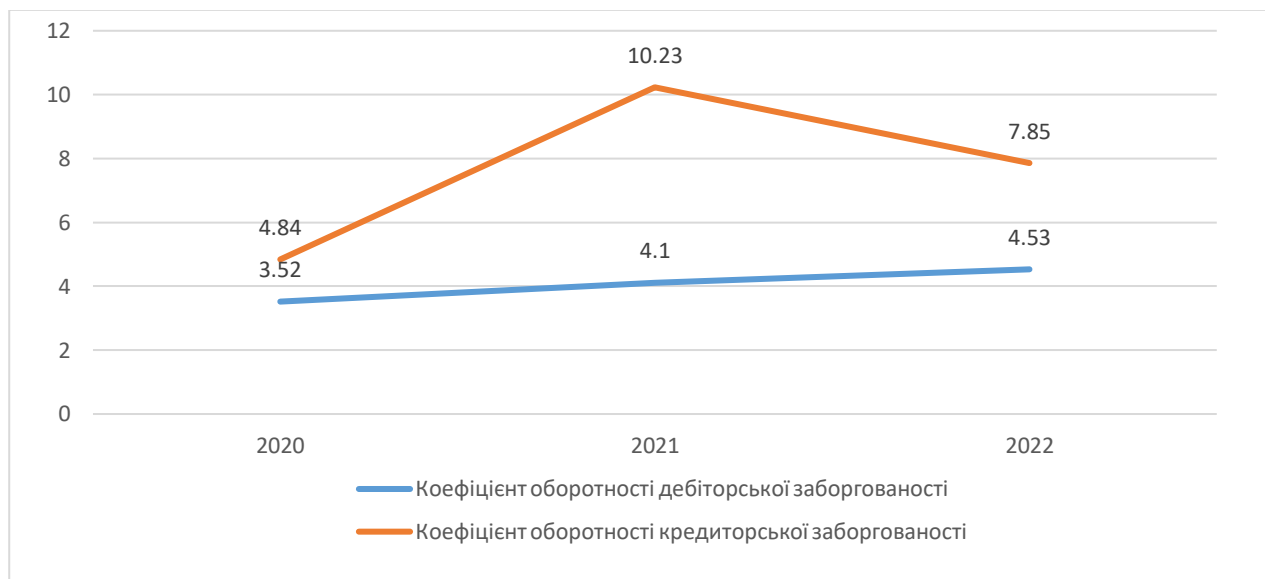

Рис. 2.2. Коефіцієнти оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки

Коефіцієнт оборотності запасів вказує на ефективність управління запасами у компанії, визначаючи, скільки разів запаси здійснили оборот за рік. Розраховується як відношення собівартості продукції до середньорічної суми запасів. Спостерігається зменшення цього показника в 2022 році до 7,32 (у порівнянні з 8,65 у 2021 році). Запаси представляють собою непотрібні витрати

підприємства, які необхідно мінімізувати. Даний показник вказує на те, наскільки успішно підприємство зменшує ці витрати.

Фондовіддача – це показник ділової активності компанії, що відображає ефективність використання основних засобів підприємства. Значення цього показника вказує на те, скільки продукції або послуг було вироблено на кожну гривню фінансових ресурсів, вкладених в основні засоби. Розраховується як відношення обсягу продажів (виручки) до середньорічної вартості основних засобів, враховуючи залишкову вартість цих засобів.

ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» відзначається позитивною динамікою цього показника у порівнянні 2022 року з 2021 роком. Однак, при порівнянні з 2020 роком, підприємство зафіксувало значний спад, що представляє собою негативну тенденцію (рис. 2.3).

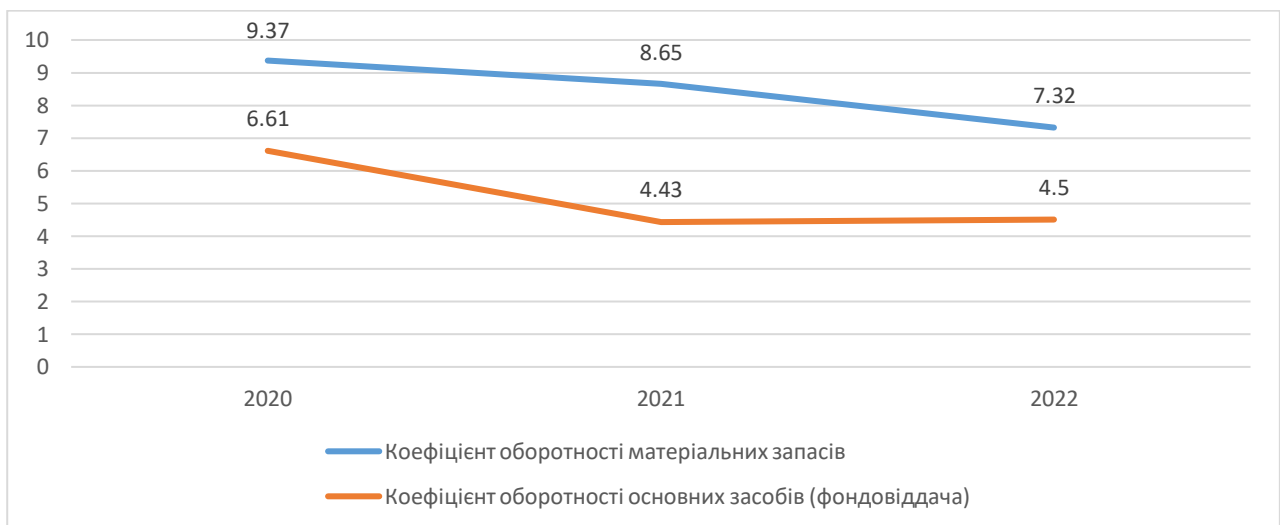

Рис. 2.3. Коефіцієнти оборотності матеріальних запасів та основних засобів
ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки

З метою подальшого позитивного зростання зазначених показників необхідно забезпечити повну завантаженість обладнання та інтенсифікувати зусилля щодо збільшення виручки від реалізації товарів. Проведемо аналіз

обсягу, складу і динаміки змін грошових активів підприємства, використовуючи дані з табл.2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз грошових коштів підприємства

Складові грошових коштів	Розрахунок	Вартість на кінець			Відхилення	
		2020	2021	2022	Абсолютне, тис.грн.	Відносне, %
1. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис.грн.:	Ф. 1 р. 1165 (ст. 4)	1791	2920	3625	705	24,14
2. Валюта балансу	Ф. 1 р. 1300	107911	126168	167267	41099	32,57
3. Частка грошових коштів у валюті балансу, %	р. 1 : р. 2	1,66	2,31	2,17	-0,14	-6,06
4. Оборотні активи	Ф. 1 р. 1195 (ст. 4)	64995	66363	107235	40872	61,59
5. Частка грошових коштів у оборотних активах, %	р. 1 : р. 4	2,76	4,4	3,38	-1,02	-23,18

Протягом звітного року спостерігається значуще збільшення грошових коштів підприємства на 24,14% в порівнянні з попереднім періодом. Однак, не зважаючи на це збільшення, частка грошових коштів у валюті балансу на кінець звітного року зменшилась до 2,17% порівняно з 2,31% у попередньому році.

Така сама тенденція спостерігається і відносно частки грошових коштів у загальних оборотних активах підприємства. У попередньому році цей показник становив 4,4%, але у звітному році він зменшився до 3,38%.

Отже, в цілому спостерігається зменшення частки грошових коштів та їх впливу на господарську діяльність підприємства. На основі фінансової звітності будемо розраховувати мінімально потрібний залишок грошових коштів на завершення звітного і попереднього періодів.

Таблиця 2.7 – Визначення мінімально необхідного залишку грошових коштів

Показник	Розрахунок	Вартість на кінець			Відхилення	
		2020	2021	2022	Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %
1. Грошовий оборот від операційної діяльності	Ф. 3 р. 3195	5030	19674	30740	11066	56,25
2. Дохід від реалізації	Ф. 2 р. 2000	174423	190090	259086	68996	36,3
3. Середньорічна вартість грошових активів	(ст. 3 + ст. 4) : 2	3862	2355,5	5085	2729,5	115,88
4. Оборотність грошових активів, раз	р. 2 : р. 3	45,16	80,7	50,95	-29,75	-36,86
5. Мінімально потрібний залишок грошових коштів	р. 1 : р. 4	111,38	243,79	603,34	359,55	147,48

За результатами розрахунків виявлено, що для здійснення господарської діяльності у звітному році підприємство може мати грошові кошти у розмірі 603,34 тис. грн. В порівнянні з попереднім роком ця сума збільшилася на *47,48%, досягнувши 243,79 тис. грн у 2021 році.

Реально наявні грошові кошти на підприємстві протягом досліджуваного періоду значно перевищили необхідну суму для забезпечення господарської діяльності.

2.2 Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

На підставі фінансової звітності проведемо аналіз змін та компонентів показників, які відображають фінансові результати діяльності підприємства, таких як витрати і доходи.

Таблиця 2.8 – Аналіз складу, рівня і динаміки фінансових результатів,
тис. грн.

Показник	Код рядка, ф. № 2	2020	2021	2022	Відхилення	
					Абсолютне (гр. 5 – гр. 4)	Відносне (гр. 5 : гр. 4) · 100
1	2	3	4	5	6	7
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	174423	190090	259086	68996	36,30
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-127180	-146767	-192266	-45499	31,00
3. Валовий прибуток (збиток)	2090	47243	43323	66820	23497	54,24
4. Інші операційні доходи	2120	14411	17770	39520	21750	122,40
5. Адміністративні витрати	2130	-5552	-5574	-6538	-964	17,29
6. Витрати на збут	2150	-23701	-26393	-31406	-12622	19,00
7. Інші операційні витрати	2180	-12334	-18784	-38747	-19963	106,28
8. Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	2190	20067	10342	29649	19307	186,68
9. Інші доходи	2240	12	7	726	719	10271,43
10. Фінансові витрати	2250	-271	-566	-1369	-803	141,87
11. Інші витрати	2270	-1	-2	-2	0	0
12. Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	19911	9782	29004	19222	196,50
13. Податок на прибуток від звичайної діяльності	2300	-3607	-1761	-5221	-3460	196,48

Продовження таблиці 2.8

14. Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	16304	8021	23783	15762	196,51
---	------	-------	------	-------	-------	--------

Аналіз даних табл. 2.8 дозволяє зробити наступні висновки. Усі види прибутку в звітному періоді значно зросли порівняно з попереднім періодом, що свідчить про успішну роботу підприємства. Негативних факторів не виявлено.

За даними фінансової звітності проведемо аналіз утворення прибутку від реалізації продукції підприємства, дізнаємося питому вагу складових частин та їх динаміку. У табл. 2.9 надана методика визначення прибутку від реалізації продукції, питома вага складових частин та динаміка їх змін.

Таблиця 2.9 – Формування та аналіз прибутку від реалізації продукції

Показник	Код ряд.	2020		2021		2022		Відхилення		
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне	Відношення	Пунктів структури
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	174423	100%	190090	100%	259086	100%	68996	36,30	-
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-127180	72,91%	-146767	77,21%	-192266	74,21%	-45499	31,00	-3
3. Адміністративні витрати	2130	-5552	3,18%	-5574	2,93%	-6538	2,52%	-964	17,29	-0,41
4. Витрати на збут	2150	-23701	13,59%	-26393	13,88%	-31406	12,12%	-5013	18,99	-1,76

Продовження таблиці 2.9

5. Повна собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)		-156433	89,69%	-178734	94,03%	-230210	88,85%	51476	28,80	-5,18
6. Прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)		17990	10,31%	11356	5,97%	28876	11,15%	17520	154,28	5,18

Випередження темпу приросту прибутку від реалізованої продукції над темпом приросту повної собівартості реалізованої продукції свідчить про інтенсивний шлях розвитку досліджуваного підприємства. Зазначено, що саме завдяки зростанню прибутку підприємство досягло такої низької повної собівартості реалізованої продукції.

У звітному періоді порівняно з попереднім знизилась питома вага виробничої собівартості та адміністративних витрат у обсязі реалізованої продукції, а також питома вага витрат на збут. Це, хоча і незначно, але вплинуло на кінцеві результати.

В результаті підвищення питомої ваги прибутку знизилась питома вага повної собівартості реалізованої продукції.

Далі розглянемо показники рентабельності підприємства та їхню динаміку. Аналіз цих показників подано в табл. 2.10

Таблиця 2.10 – Оцінка і аналіз показників рентабельності

Показник	Код рядка,	2020	2021	2022	Відхилення (+,-) (гр. 5 - гр. 4)
Початкові дані					
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	2000	174423	190090	259086	68996
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	2050	-127180	-146767	-192266	-45499
3. Адміністративні витрати, тис.грн.	2130	-5552	-5574	-6538	-964
4. Витрати на збут, тис. Грн	2150	-23701	-26393	-31406	-5013
Розрахункові показники					
5. Повна собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) , тис. грн		-156433	-178734	-230210	51476
6. Прибуток від реалізації продукції(товарів, робіт, послуг) (р. 1 - р. 5),тис.грн		17990	11356	28876	17520
7. Рентабельність продаж, % (р. 6 : р. 1)·100		10,31%	5,97%	11,15%	5,18%
8. Рентабельність витрат, % (р. 6 : р. 5) ·100		11,50%	6,35%	12,54%	6,19%
9. Витрати на 1грн. продукції, коп.(р. 5 : р. 1) ·100, коп.		89,69	94,03	88,85	-5,18

За даними табл. 2.10 можна зазначити, що рентабельність реалізованої продукції (продажів) у звітному періоді зросла у порівнянні з попереднім періодом на 5,18%. Це підтверджується також зменшенням витрат на 1 гривню продукції на 5,18 коп., а рентабельність витрат збільшилась на 6,19%.

Використовуючи результати попередніх обчислень, здійснимо факторний аналіз зміни рентабельності продажів на підприємстві.

Для визначення впливу різних факторів на зміну рентабельності продажів проведемо факторний аналіз за визначеною формулою:

$$R = \frac{\Pi}{P} \cdot 100 = \frac{P - B}{P} \cdot 100, \quad (2.1)$$

де R – це рентабельність продажів;

Π – є прибутком від реалізації продукції;

P – чистий дохід (виручка) від реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);

B – це витрати (повна собівартість) на реалізовану продукцію.

Рентабельність продажів у попередньому періоді дорівнює:

$$R_0 = \frac{P_0 - B_0}{P_0} \cdot 100 = (190090 - 178734) / 190090 \cdot 100 = 5,97\%$$

Ланцюгові підстановки:

$$R_{(P)} = \frac{P_1 - B_0}{P_1} \cdot 100 = (259086 - 178734) / 259086 \cdot 100 = 31,01\%$$

$$R_{(B)} = R_1 = \frac{P_1 - B_1}{P_1} \cdot 100 = (259086 - 230210) / 259086 \cdot 100 = 11,15\%$$

Загальна зміна рентабельності продажів за звітний період в порівнянні із попереднім терміном складає :

$$\Delta R = R_1 - R_0 = 11,15 - 5,97 = 5,18\%$$

в тому числі під впливом змін:

- чистого доходу (виручки) від реалізації продукції

$$\Delta R_{(P)} = R_{(P)} - R_0 = 31,01 - 5,97 = 25,04\%$$

- витрат на реалізовану продукцію

$$\Delta R_{(B)} = R_{(B)} - R_{(P)} = 11,15 - 31,01 = -19,86\%$$

Балансова перевірка:

$$\Delta R = \Delta R_{(P)} + \Delta R_{(B)} = 25,04 + (-19,86) = 5,18\%$$

Отже, результати розрахунків збігаються із загальним відхиленням.

Результати факторного аналізу вказують на те, що зростання рентабельності продажів обумовлене зниженням собівартості продукції, що має позитивний вплив на обсяг прибутку та, відповідно, рівень рентабельності продажів.

У таблиці 2.11 представлено процедуру обчислення рентабельності капіталу підприємства та аналіз його зміни.

Аналіз даних табл. 2.11 вказує на те, що рентабельність активів, оборотних активів, основних засобів, виробничих фондів і власного капіталу підвищилась протягом досліджуваного періоду.

З використанням результатів попереднього завдання виконаємо факторний аналіз ефективності виробництва, застосовуючи методичний прийом ланцюгової підстановки.

Таблиця 2.11 – Аналіз рентабельності капіталу

Показник	Код ряд.,	2020	2021	2022	Абсолютне відхиленн	Відносне відхилення
		2	3	4		
Початкові дані:	р.2290, ф.2					
1. Загальний прибуток, тис. грн.		19911	9782	29004	19222	196,50

Продовження таблиці 2.11

2. Середня величина активів, тис. грн.	Р.1300, ф.1	107911	126168	167267	41099	32,57
3. Середня величина оборотних засобів, тис. грн.	р.1195, ф.1	64995	66363	107235	40872	61,59
4. Середня величина основних засобів, тис. грн.	р.1011, ф.1	59780	98615	106525	7910	8,02
5. Середня величина оборотних фондів, тис. грн.	(р.1101 + +1102+1170), ф.1	13461	19412	30570	11158	57,48
6. Середнє значення виробничих фондів, тис. грн.		73241	118027	137095	19068	16,16
7. Середнє значення власного капіталу, тис. грн.	р.1495, ф.1	80082	90841	114007	23166	25,50
Прибутковість (рентабельність), %:						
8. Активів		18,45%	7,75%	17,34%	9,59%	-
9. Оборотних активів		30,63%	14,74%	27,05%	12,31%	-
10. Основних засобів		33,31%	9,92%	27,23%	17,31%	-
12. Виробництва (виробничих фондів)		27,19%	8,29%	21,16%	12,87%	-
13. Власного капіталу		24,86%	10,77%	25,44%	14,67%	-

Виконаємо аналіз рентабельності виробництва, застосовуючи методичний прийом ланцюгової підстановки, виходячи з базової моделі:

$$R_v = \frac{\Pi}{O\bar{Z} + O\bar{\Phi}} \cdot 100,$$

(2.2)

де R_v – це рентабельність виробництва (виробничих фондів);

Π – це загальний прибуток;

$O\bar{З}$ - є середня величина основних засобів;

$O\bar{Ф}$ - середня величина оборотних фондів.

Рентабельність виробництва в попередньому періоді становить:

$$R_{e0} = \frac{\Pi_0}{O\bar{З}_0 + O\bar{Ф}_0} \cdot 100 = 9782 / (98615 + 19412) \cdot 100 = 8,29 \%$$

Ланцюгові підстановки:

$$R_{e(O\bar{З})} = \frac{\Pi_0}{O\bar{З}_1 + O\bar{Ф}_0} \cdot 100 = 9782 / (106525 + 19412) \cdot 100 = 7,77\%$$

$$R_{e(O\bar{Ф})} = \frac{\Pi_0}{O\bar{З}_1 + O\bar{Ф}_1} \cdot 100 = \frac{9782}{106525 + 30570} * 100 = 7,13\%$$

$$R_{e(\Pi)} = \frac{\Pi_1}{O\bar{З}_1 + O\bar{Ф}_1} \cdot 100 = 29004 / (106525 + 30570) \cdot 100 = 21,16\%$$

Загальна зміна рентабельності виробництва за звітний період порівняно з попереднім становить:

$$\Delta R_e = R_{e1} - R_{e0} = 21,16 \% - 8,29 \% = 12,87 \%$$

в тому числі під впливом змін:

- середньої величини основних засобів

$$\Delta R_{e(O\bar{З})} = R_{e(O\bar{З})} - R_{e0} = 7,77 \% - 8,29 \% = -0,52\%$$

середньої величини оборотних фондів

$$\Delta R_{e(O\bar{Ф})} = R_{e(O\bar{Ф})} - R_{e(O\bar{З})} = 7,13 \% - 7,77\% = -0,64\%$$

загального прибутку

$$\Delta R_{e(\Pi)} = R_{e(\Pi)} - R_{e(O\bar{Ф})} = 21,16\% - 7,13 \% = 14,03\%$$

Балансова перевірка:

$$\Delta R_e = \Delta R_{e(O\bar{3})} + \Delta R_{e(O\bar{\Phi})} + \Delta R_{e(OI)} = -0,52 - 0,64 + 14,03 = 12,87$$

Отже, сумарний ефект всіх факторів рівний загальній зміні рентабельності виробництва.

Як вже зазначалося, збільшення активів сприяло позитивним змінам у рентабельності виробництва.

Основні активи, включаючи основні засоби та оборотні фонди, взяли на себе зростання на 8,02% та 57,48% відповідно, що в результаті призвело до зниження показника рентабельності виробництва на 0,52% та 0,64%. Загалом, збільшення рентабельності виробництва переважно визначається ростом загального прибутку, як відображено в фінансовій звітності. Далі ми проведемо розрахунки виробничого, фінансового та виробничо-фінансового левериджу на підставі фінансових показників. Рівень виробничого левериджу розраховується за наступною формулою:

$$ЛВ = \frac{\Delta П}{\Delta Р}, \quad (2.3)$$

де ЛВ – виробничий леверидж;

ΔП – темп приросту прибутку від реалізації продукції, %;

ΔР – темп збільшення обсягу реалізації продукції, %.

Фінансовий леверидж визначає вплив на зміну прибутку, що виникає в результаті фінансової діяльності.

$$ЛФ = \frac{\Delta П_ч}{\Delta П_з} \quad (2.4)$$

де ЛФ – фінансовий леверидж ;

ΔПч – темп приросту чистого прибутку ;

ΔПз – темп приросту загального прибутку до оподаткування.

Виробнично-фінансовий леверидж представляє собою узагальнений показник, що визначається як добуток виробничого і фінансового левериджу:

$$ЛВФ = ЛВ \cdot ЛФ, (2.5)$$

де ЛВФ – виробничо-фінансовий леверидж.

В табл. 2.12 наведені вихідні дані для розрахунків показників левериджу

Таблиця 2.12 – Вихідні дані для розрахунку показників левериджу, тис. грн.

Показник	Код рядка	2020	2021	2022	Відхилення (+,-)	
					Абсолютне,	Відносне,
1. Виручка від реалізації продукції	2000	174423	190090	259086	68996	36,30
2. Повна собівартість реалізованої продукції	2050+ +2130 + + 2150	156433	178734	230210	51476	28,80
3. Прибуток від реалізації продукції		17990	11356	28876	17520	154,28
4. Загальний прибуток до оподаткування	2290	19911	9782	29004	19222	196,50
5. Чистий прибуток	2350	16304	8021	23783	15762	196,51

Виробничий леверидж становить $ЛВ = 154,28 : 36,30 = 4,25\%$.

Це вказує нам на те, що за термін аналізованого періоду при збільшенні обсягів продажів на 1%, прибуток від реалізації зріс на 4,25%. Ці дані свідчать про високу продуктивність виробничого процесу.

Фінансовий леверидж становить $ЛВ = 196,51 : 196,50 = 1$, тобто, із зростанням загального прибутку на 1%, чистий прибуток збільшився на 1%.

На підставі вищезазначених обчислень виробничо-фінансовий леверидж складає: $ЛВФ = 4,25 \cdot 1 = 4,25\%$.

Показники левериджу надають можливість стратегічного планування оптимального обсягу виробництва, оцінки ефективності залучення коштів та прогнозування виробничих і фінансових ризиків.

2.3 Аналіз системи управління витратами на підприємстві.

Перед тим, як вивчати ефективність діяльності конкретної компанії, слід розуміти, що в кожній організації використовується своя система управління витратами. У розділі 2.3 було проведено аналіз існуючої системи управління витратами підприємства ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика».

Головними для контролю та управління витратами на підприємстві виступають фінзвіти, особливо баланс та звіт про фінансові результати. Різні статті витрат вносяться до балансу, підлягає їх калькулювання, і на основі цього проводиться контроль.

Однак головною проблемою на підприємстві є відсутність чітко визначених методів управління та зниження витрат, що свідчить про нестабільність та відсутність чіткості в системі управління витратами.

Підприємство відзначається збільшенням витрат, як адміністративних, так і на збут, що пов'язано зі збільшенням обсягів продажу та, відповідно, збільшенням собівартості продукції.

Хоча збільшення обсягів продажу може призводити до зростання прибутку, неефективне управління витратами може призвести до їхнього швидкішого збільшення в порівнянні з приростом продажів.

Підприємство розглядає питома важливим принцип бережливого виробництва, спрямованого на ефективне використання ресурсів та оптимізацію виробничих процесів. Впровадження концепції Lean production та японського

принципу Кайдзен може сприяти оптимізації та підвищенню ефективності функціонування підприємства.

Наразі, проте, є відчуття, що підприємство лише висловлює бажання застосовувати ці принципи, але їхня реалізація не є достатньою. Існуюча система розрахунку собівартості, зокрема за методом директ-костингу, може бути не в повній мірі відповідною сучасним методам управління витратами. Є певні зусилля з впровадження нових методів, але їхня ефективність поки що сумнівна.

Для глибшого аналізу системи витрат, розглянемо основні елементи операційних витрат на прикладі ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика».

Таблиця 2.13. Елементи операційних витрат ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки

№ п/ч	Елементи витрат	2020		2021		2022	
		Сума, тис.грн	%	Сума, тис.грн	%	Сума, тис.грн	%
1	2	3	4	5	6	3	4
1	Матеріальні витрати (без ПДВ)	112968	65,09	130827	63,43	149086	56,37
2	Витрати на оплату праці	22409	12,91	22662	10,99	23973	9,06
3	Відрахування на соціальні заходи	4514	2,60	4503	2,18	4779	1,81
4	Амортизація	6440	3,71	8133	3,94	10016	3,79
5	Інші витрати	27239	15,69	40124	19,46	76643	28,97
	Всього витрат	173570	100	206249	100	264497	100

З таблиці 2.13 можна зрозуміти, що більше половини всіх операційних витрат становлять матеріальні витрати, що є логічним явищем. Ці складові витрат враховуються при розрахунку собівартості продукції.

Важливо відзначити, що частка матеріальних витрат зменшується. Якщо у 2020 році вони склали 65,09%, в 2021 році - 63,43%, то в 2022 році вже

тільки 56,37% (див. таблицю 2.13).

З тієї ж таблиці видно, що інші витрати, зокрема, становлять значну частину – 28,97%. У 2020-2021 роках їх частка була відповідно 15,69% і 19,46%, що свідчить про їхнє підвищення в загальній структурі витрат. Щодо амортизаційних відрахувань їх частка складає приблизно 3%.

На підприємстві регулярно розраховується планова собівартість продукції виробництва як на весь обсяг продукції, так і на одиницю продукції. Динаміку та структуру витрат від звичайної діяльності ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки наведено в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14. – Аналіз структури і динаміки витрат від звичайної діяльності ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки

Види витрат	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, грн		Відносне відхилення, %	
				2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	127180	146767	192266	19587	45499	15,40	31,00
Адміністративні витрати	5552	5574	6538	22	964	0,40	17,29
Витрати на збут	23701	26393	31406	2692	5013	11,36	18,99
Інші операційні витрати	Загал 12334	18784	38747	6450	19963	52,29	106,28
Фінансові витрати	271	566	1369	295	803	108,86	141,87
Інші витрати	1	2	2	1	0	100	0
Витрати (дохід) податку на прибуток	-3607	-1761	-5221	1846	-3460	-51,18	196,48
Разом витрати від звичайної діяльності	165432	196325	265105	30893	68780	18,67	35,03

У 2022 році виробнича собівартість продукції на ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» склала 192266 тис. грн, що на 24% більше, ніж у попередньому році (146767 тис. грн у 2021 році). Збільшення собівартості може виглядати не дуже позитивно, але слід відзначити, що вона зросла пропорційно до зростання виручки. Таким чином, такі результати є логічними.

Підприємство виявило тенденцію до зростання як виробничих, так і невиробничих витрат у 2022 році, що можна висновувати з наведених даних.

Спостерігається надзвичайно різке зростання інших операційних витрат, фінансових витрат та витрати (дохід) з податку на прибуток.

Для оцінки ефективності витрат необхідно розрахувати відповідні показники. В таблиці 2.15 представлені ці показники для ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика». Якщо значення цих показників знаходяться у межах від нуля до одиниці, це свідчить про позитивну рентабельність даного напрямку діяльності. Якщо значення показника перевищує одиницю, це означає, що витрати не компенсуються відповідним джерелом доходів.

Значна частина показників, представлених у таблиці 2.15, перебуває нижче одиниці, вказуючи на позитивний тренд для підприємства ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика». Щодо фінансові витрати на 1 грн. Фінансових доходів, то їх значення більше відповідних значень. Про це свідчать відповідні показники.

Однак чиста рентабельність за 2022 рік обмежилась 0,09%, що є не дуже задовільним показником. Підтримується необхідність перегляду системи управління витратами.

Після проведення аналізу системи управління витратами на ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» можна визначити, що на даний момент ведеться облік операційних витрат здійснюється відповідно до класичних систем

управління, а також відбувається частковий перехід до сучасних методів і створення відповідної інформаційної бази. Це спрямовано на забезпечення адекватної та своєчасної реакції на зміни витрат і прийняття відповідних управлінських рішень..

Таблиця 2.15. Показники оцінки ефективності витрат ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» у 2022 р.

Показник	Розрахунок	Результат
1	2	3
Питомі операційні витрати на 1 грн. операційних доходів	Загальні операційні витрати/ (Чистий дохід + інші операційні доходи)	0,89
Коефіцієнт собівартості реалізованої продукції	Собівартість реалізованої продукції / (Чистий дохід + інші операційні доходи)	0,64
Загальні витрати від звичайної діяльності на 1 грн. загальних доходів від звичайної діяльності	Загальні витрати від звичайної діяльності/ Загальні доходи від звичайної діяльності	0,90
Витрати на 1 грн. доходів від іншої операційної діяльності	Витрати від іншої операційної діяльності/ Доходи від іншої операційної діяльності	0,98
Фінансові витрати на 1 грн. фінансових доходів	Фінансові витрати/ Фінансові доходи	1,88
Собівартість реалізованої продукції на 1 грн. чистого доходу	Собівартість реалізованої продукції /Чистий дохід	0,74
Частка постійних витрат у валовому прибутку	(Адміністративні витрати+витрати на збут)/Валовий прибуток	0,57
Рентабельність основної діяльності	Валовий прибуток/ Собівартість реалізованої продукції	0,35
Чиста рентабельність	Чистий прибуток/ Загальні витрати від звичайної діяльності	0,09

Також підприємство використовує метод нормування витрат для визначення граничних розмірів окремих видів витрат. Однак важливо відзначити, що облік витрат ведеться різними структурними підрозділами, і відсутня єдина методика обліку та аналізу витрат. Також відсутнє планування і прогнозування витрат, а система управління витратами не є комплексною.

З урахуванням вищезазначеного, рекомендується внести зміни в систему управління витратами, спрямовані на впровадження сучасних методів та створення методики обліку та аналізу витрат. Важливо розглянути можливість покращення планування і прогнозування витрат для забезпечення ефективного управління собівартістю продукції та загальними витратами підприємства.

Висновок до другого розділу: Отже, на основі проведеного аналізу системи управління витратами на ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» можна визначити ряд ключових висновків. Компанія виявляє визначені слабкості в своїй системі управління витратами, зокрема відсутність чітко визначених методів зниження витрат та нестабільність у системі управління.

Головною проблемою є збільшення витрат, особливо адміністративних та на збут, пов'язаних із зростанням обсягів продажів. Це може вплинути на загальну рентабельність підприємства. Наслідком недостатньої ефективності управління витратами є швидше зростання витрат порівняно з приростом обсягів продажу.

Хоча підприємство висловлює бажання впроваджувати принципи бережливого виробництва, реалізація цих принципів поки не є достатньою. Важливо врахувати, що існуюча система розрахунку собівартості може не повністю відповідати сучасним методам управління витратами.

На позитивній ноті, підприємство активно розглядає використання Lean production та принципу Кайдзен для оптимізації виробничих процесів. Проте, відчуття, що лише висловлюються наміри застосування цих принципів, вказує на потребу в більш ефективній реалізації цих стратегій.

У контексті витрат важливо зазначити зростання інших операційних витрат, фінансових витрат та витрат на податок на прибуток. Це вимагає уважнішого аналізу та, можливо, коригувань в системі управління витратами.

Остаточний висновок полягає в рекомендаціях щодо внесення змін у

систему управління витратами. Пропонується акцентувати на впровадженні сучасних методів та розробці єдиної методики обліку та аналізу витрат. Планування та прогнозування витрат також потребує удосконалення для забезпечення ефективного управління собівартістю продукції та загальними витратами підприємства.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ТА НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика»

3.1 Можливості та шляхи удосконалення системи управління витратами на ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика»

Впровадження модернізації підприємства має бути необхідним етапом для вдосконалення його операційного менеджменту, і це особливо актуально для ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» відповідно до чинного законодавства України, яке встановлює обов'язковість амортизаційних відрахувань. Задачею будь-якої операції є зробити ресурси максимально продуктивними.

Продуктивність підприємства визначається як баланс між усіма факторами виробництва, спрямований на досягнення максимального виробництва продукції при мінімальних затратах. У ринкових умовах важлива адекватна інвестиційна політика, спрямована на забезпечення високої віддачі капіталовкладень. Зокрема, для забезпечення ефективності операційного менеджменту, слід активно використовувати інноваційні підходи та технології, орієнтовані на якісні показники та ефективне використання ресурсів.

У контексті реформування підприємств реструктуризація виступає як зміна принципів їх дій, що має на меті їхню оптимізацію та вдосконалення. Реструктуризація включає модернізацію, реінжиніринг та реорганізацію, а всі ці перетворення спрямовані на підвищення продуктивності та конкурентоспроможності.

У звітному періоді встановлено, що зниження собівартості продукції на ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» може бути досягнуте за рахунок збільшення обсягу виробництва та оптимізації витрат. Це передбачає використання різних стратегій, таких як повніше використання виробничих

потужностей, підвищення продуктивності праці, ощадливе використання ресурсів та запобігання невиробничим витратам.

Прогнозовані результати включають зниження собівартості продукції, підвищення конкурентоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Запропоновані заходи мають сприяти не лише зменшенню витрат, а й створенню стійкої основи для подальшого підвищення якості та ефективності виробничих процесів.

Додатково, важливим аспектом у покращенні операційного менеджменту є впровадження системи контролінгу. Контролінг є необхідним інструментом для ефективного моніторингу та аналізу усіх аспектів діяльності підприємства. Це дозволяє оперативно реагувати на можливі відхилення від стратегічних цілей, а також забезпечує відповідність дій робочих груп з поставленими завданнями. Врахування інформації, зібраної через систему контролінгу, може стати ключовим чинником для подальшого удосконалення стратегій оптимізації та підвищення результативності підприємства.

Після аналізу фінансового стану, а також оцінки фінансових результатів діяльності підприємства та аналізу системи управління витратами, було виявлено як позитивні так і негативні динаміки доходів підприємства. З метою подальшого покращення фінансових показників та створення стійкої основи для росту, рекомендується перехід від існуючої системи управління витратами «стандарт - кост» до контролінгу.

Контролінг базується на принципах систем управління витратами «директ-костінг» і «стандарт-кост», проте він виходить за межі цих принципів, є більш різноманітним за їхній обсяг та включає в себе різноманітні функції, методи планування, обліку та аналізу, а також використовує інформацію на різних рівнях. Контролінг виходить за рамки моніторингу витрат, що є характерним для «стандарт-кост», оскільки його метою є досягнення стратегічних цілей (наприклад, максимізація прибутку, розширення ринкової

частки, виключення конкурентів). Ця система спрямований на контроль всередині підприємстві, забезпечення ефективності роботи його підрозділів та загальної організації.

Ще одним конкретним інструментом контролінгу є концепція суми покриття, що вказує на ту частину доходів від реалізації продукції (робіт, послуг), яка залишається у підприємства після врахування прямих змінних витрат на виробництво та надання послуг, виконання робіт. Сума покриття охоплює постійні витрати підприємства і прибуток.

Ефективність контролінгу проявляється найбільш яскраво, коли функції управління компанією передані її відділам та службам. У такому випадку це сприяє досягненню винятково високого рівня продуктивності.

Контролінг отримує інформацію через здійснення планування, стандартизацію, облік та контроль витрат, орієнтованих на досягнення мети та кінцевого результату діяльності підприємства. Ця інформація включає уточнені (нормативні, планові) та фактичні дані, а також виявлені відхилення, обліком одиниць.

Отже, контролінг є функціональною діяльністю, виконуваною суб'єктами, які об'єднані в певну структуру, і спрямованою на досягнення оптимального визначення цілей за допомогою усунення вузьких місць.

В умовах ринку ціни та об'єм продажу зазнають постійних змін.

Контролінг спрямований на передбачення економічних та комерційних тенденцій, визначення можливих прибутків, виявлення причин розбіжностей між фактичними та запланованими витратами, вчасне впровадження заходів для коригування цих розбіжностей та оптимізації відношення між витратами та результатами.

Основним завданням для контролінгу є:

- створення цілей підприємства;
- пошук замісних рішень на основі інформації;
- аналіз економічної ефективності (точніше інвестицій та інновацій);
- керування розробки оперативних та планових кошторисів;
- порівняння планових показників із фактичними та розробка ймовірних методів виправлення відхилень.

Таким чином, впровадження даної системи управління витратами дозволить підвищити ефективність виробничих процесів та зменшити відхилення між очікуваним та фактичним прибутком без кардинальної зміни існуючої системи управління витратами через формування, регулювання, контроль та звітність.

3.2. Результативність запропонованих заходів з управління витратами.

З метою експертизи запропонованої системи управління витратами, необхідно створити експертну групу, що складатиметься з 8 членів. До експертів можуть входити керівники та заступники керівників виробничих, комерційних, фінансових, економічних підрозділів.

На основі встановлених критеріїв запропоновано створити матрицю та використати шкалу для оцінки ступеня вираження кожного показника від 1 до 9.

Для проведення експертизи можна виділити наступні критерії та показники:

1. критерій актуальності;
2. критерій інновації;
3. критерій продуктивності;
4. критерій системності та впорядкованості організації діяльності;

5. критерій демократичності та психологічного супроводу;
6. критерій оптимальності;
7. критерій рефлексивності;
8. критерій особистісної результативності;
9. критерій прогностичності.

Висновки членів експертної комісії подано у формі матриці.

Таблиця 3.1 – Приклад оцінки впровадження програми зміни системи управління витратами

№п/п	Критерії	Показники	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Оцінки
1	Актуальність	Вирішення суттєвих та актуальних питань для керівництва								+		7,5
		Вирішення суттєвих та актуальних питань для працівників.							+			
2	Інноваційність	Рівень новаторства в роботі керівників.									+	9,0
		Ступінь новизни в діяльності робітників									+	
3	Продуктивність	Вплив на проведення аналізу, оцінку, облік та формування витрат для управлінця.									+	8,5
		Вплив на проведення аналізу, оцінку, облік та формування витрат для працівників.								+		
4	Системність та впорядкованість в організації діяльності	Взаємозв'язок між поставленими цілями, завданнями та змістом діяльності керівників.								+		7,6
		Можливість здійснення моніторингу проєкту								+		
		Існування системи звітності щодо прогресу реалізації проєкту.							+			
		Злагожденість у роботі учасників цільового проєкту							+			

Продовження таблиці 3.1

		Відповідальність за результати роботи									+			
5	Демократичності та психологічності супроводу	Комфортний мікроклімат									+		7,0	
		Співробітництво, гласність у діях									+			
6	Оптимальності	Врахування кадрових, матеріально – технічних та фінансових ресурсів										+	7,6	
		Достатність часу для реалізації програми										+		
		Урахування умов організації та врахування проблем динаміки її розвитку.										+		
7	Рефлексивність	Можливість самоаналізу діяльності керівників										+	7,5	
		Можливість самоаналізу діяльності робітників										+		
8	Особистої результативності	Динаміка змін навантаження на керівників										+	8,0	
		Динаміка змін навантаження на робітників										+		
9	Прогностичності	Врахування значущості досягнення цілей проєкту для діяльності керівників.											+	9,0
		Врахування ступеня важливості досягнення цілей проєкту для діяльності робітників											+	

Членами експертної комісії пропонується призначити:

1. Директор з виробництва.
2. Заступник директора з виробництва.
3. Комерційний директор.
4. Заступник комерційного директора.
5. Фінансовий директор (голова комісії).

6. Заступник фінансового директора.

7. Директор з економіки.

8. Заступник директора з економіки.

Загальна експертна оцінка кожного критерію обчислюється за формулою:

$$(3.1) \quad K = n/N, \quad K \leq 1,$$

де N – максимальна кількість балів, n – бали, які виставили експерти.

Таблиця 3.2 – Приклад оцінки реалізації програми зміни системи управління витратами

Критерії експертизи	Експерт1	Експерт2	Експерт3	Експерт4	Експерт5	Експерт6	Експерт7	Експерт8	K_i
K1	0,83	0,83	0,88	1	0,83	1	0,94	1	0,91
K2	1	0,88	1	0,88	1	0,88	0,88	0,84	0,92
K3	0,94	1	0,83	0,84	0,88	1	0,94	0,83	0,91
K4	0,84	0,86	0,84	0,88	0,94	0,88	0,84	0,94	0,87
K5	0,77	0,88	0,77	0,83	0,77	0,77	0,88	0,77	0,81
K6	0,84	0,88	1	1	1	0,88	0,84	1	0,93
K7	0,83	0,88	1	1	0,94	0,94	1	1	0,94
K8	0,88	0,83	0,88	0,88	0,94	0,94	0,94	0,94	0,89
K9	1	1	1	0,88	1	1	1	1	0,98
Загальна експертна оцінка	0,88	0,89	0,91	0,91	0,92	0,92	0,92	0,92	0,91

Крім того, для зрозуміння ситуації у формі кругової діаграми показано вклад кожного коефіцієнту у загальну суму K_i :

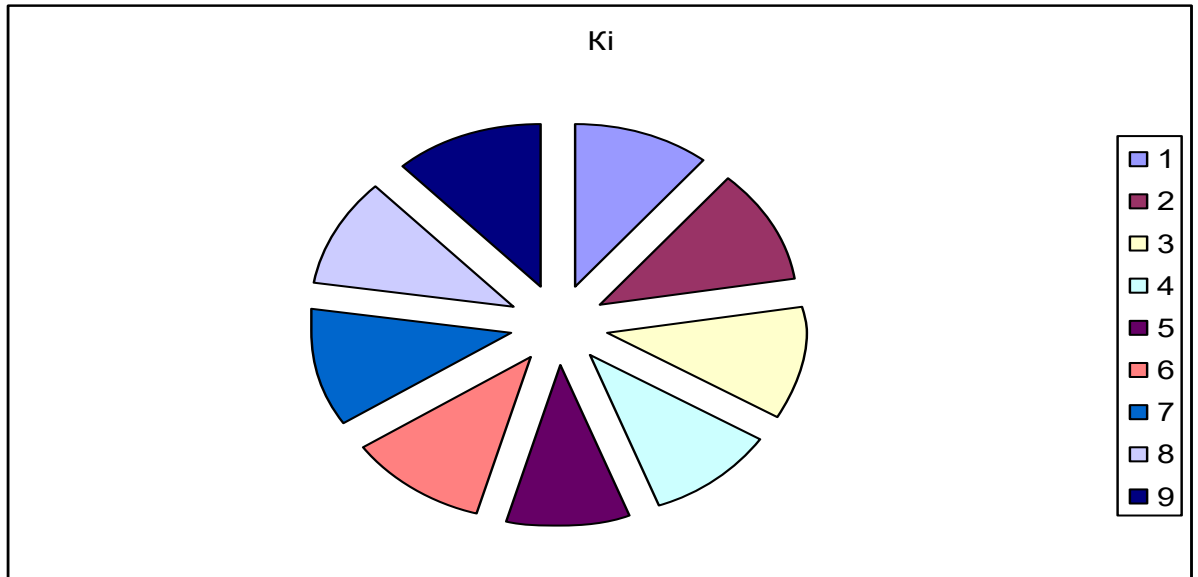

Рис 3.1. Кругова діаграма результатів програми реалізації зміни системи управління витратами

Експертна оцінка програми розраховується за формулою :

$$K = (1/9)(\sum_{i=1}^9 K_i),$$

(3.2)

$K \leq 1$, де K – є показником загального рівня виконання поставленого завдання;

K_i – це показник реалізації кожного окремого критерію, $i = 1, 2 \dots 9$.

Під час прогнозування та організації впровадження програми управління рекомендується оцінювати її якість на основі отриманих результатів роботи експертної групи. Для цього можна використати таку шкалу:

$0 < K < 0,5$ - незадовільний рівень;

$0,5 < K < 0,65$ - критичний рівень;

$0,65 < K < 0,8$ – допустимий рівень;

$0,8 < K < 0,95$ – достатній рівень;

0, $95 < K < 1$, 0 – оптимальний рівень.

З урахуванням отриманих результатів вважається, що програма управління витратами з використанням контролінгу виявилася ефективною для впровадження у діяльність ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика». Для вдосконалення управління витратами на даному підприємстві рекомендується замінити існуючу систему управління витратами, орієнтовану на «стандарт – кост», на контролінг.

Контролінг, який базується на принципах систем управління витратами «директ – костінг» та «стандарт – кост», відзначається більшою широтою за їхні рамки. Цей підхід є більш різноманітним за своїми призначенням, функціями, методами планування, обліку та аналізу, а також ступенем використання інформації.

Специфічним інструментом контролінгу є сума покриття, яка ілюструє, яка частина виручки від реалізації продукції залишається на підприємстві після відрахування прямих змінних витрат на виробництво, надання послуг та виконання робіт. Ця сума покриття враховує постійні витрати підприємства та прибуток.

Висновок до третього розділу: отже, впровадження цієї системи управління витратами дозволить підвищити ефективність виробничих процесів і зменшити відхилення між очікуваним та фактично отриманим прибутком, при цьому не потрібно проводити радикальні зміни в існуючій системі управління витратами.

Для оцінки ефективності впровадження нової системи управління витратами було розроблено систему критеріїв. Результати дослідження підтвердили, що впровадження системи управління витратами за допомогою контролінгу видає задовільний результат та може бути рекомендоване для реалізації у діяльності ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика».

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі економічного розвитку важливість ефективного, доцільного та цілеспрямованого управління витратами на підприємстві стає визнаною одним із ключових інструментів конкурентоспроможності. Оцінка ролі управління витратами у суб'єктів господарювання в Україні змінюється, визнаючи їхню критичну роль у забезпеченні ефективного розвитку підприємств.

1 У процесі управління витратами підприємства використовуються різноманітні методи, що відрізняються за своїм змістом, цілями та особливостями застосування. Для організації ефективного управління витратами та прийняття обґрунтованих рішень підприємства можуть використовувати метод «директ-костинг». Цей метод може задовольнити потреби практично будь-якої компанії. Важливим елементом успішної виробничої діяльності є чітка організація планування та обліку витрат, котра забезпечує ефективний контроль за використанням матеріально-технічних, матеріально-сировинних, трудових, фінансових, нематеріальних та інших видів ресурсів.

2 Проаналізовано систему управління витратами на прикладі підприємства ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика». За результатами аналізу основних техніко-економічних показників за період 2020–2022 років можна зробити висновок, що підприємство є ліквідним і здатним вчасно та в повному обсязі погасити поточні зобов'язання. Для забезпечення належного рівня ліквідності, у підприємства є достатню кількість грошових та інших ліквідних активів, котрі можуть бути конвертувані в готівку та використовувати для погашення зобов'язань.

3 Аналіз показників рентабельності свідчить про ефективне управління господарською діяльністю ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика», і в звітному році відзначено помітне зростання цих показників.

4 у підсумку аналізу системи управління витратами виявлено механізм цієї системи, який охоплює організацію обліку витрат згідно з сучасними операційними системами управління витратами та формування відповідної інформаційної бази. Це потрібно для правильної та своєчасної реакції на зміни витрат на підприємстві та прийняття відповідних управлінських рішень. Проведення нормування витрат здійснюється з метою визначення максимального розміру окремих видів витрат. Аналіз витрат дозволяє підприємству оцінити стан своїх витрат і визначити можливості їх раціоналізації.

5 В ході проведеного дослідження системи управління витратами на підприємстві ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» було запропоновано заходи, які спрямовані на оптимізацію витрат та досягнення економічного ефекту.

6 Для оптимізації управління витратами на підприємстві ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» рекомендується впровадження комплексу заходів, спрямованих на покращення ефективності виробничих процесів та зменшення загальних витрат. Серед запропонованих заходів:

- Застосування інноваційної техніки та сучасного обладнання для поліпшення виробничих процесів.
- Зміна обсягу і структури продукції, що включає перегляд номенклатури та асортименту продукції з метою зменшення матеріаломісткості та трудомісткості.
- Удосконалення організації виробництва та праці через зміну форм і методів роботи, покращення управлінської структури та зниження витрат.
- Підвищення технічного рівня виробництва через впровадження нових, передових технологій та використання інноваційної сировини і матеріалів.
- Більший ступінь автоматизації та механізації виробничих процесів

для ефективнішого управління ресурсами.

- Поліпшення використання природних ресурсів шляхом застосування економічних матеріалів, їх повторне використання та впровадження безвідходних технологій виробництва.
- Розширення бізнесу шляхом впровадження та освоєння нових цехів, виробництв і виробничих одиниць, а також реалізація стратегії диверсифікації виробництва

7 В результаті проведеного аналізу системи управління витратами підприємства ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» були запропоновані заходи, спрямовані на оптимізацію управління витратами та досягнення економічного ефекту. Нижче представлені рекомендації.

Використання альтернативних методів зниження витрат:

1. Розмежування витрат на виробництво нестандартної продукції і продукції вищої якості:

- впровадження системи калькулювання витрат на всіх етапах життєвого циклу продукції;
- чітке виділення витрат на управління, підготовку і оновлення процесу виробництва та інші складові.

2. Систематизація витрат:

- Впровадження єдиної системи обчислення витрат на всіх етапах життєвого циклу продукції;
- чітке виділення витрат на управління, підготовку і оновлення процесу виробництва та інші складові.

3. Оптимізація виробничих процесів:

- вивчення причин браку та розробка заходів з його зниження;

- зменшення втрат від браку та інших непродуктивних витрат;
- раціональне використання відходів виробництва.

Ці заходи спрямовані на покращення управління витратами, зниження непродуктивних витрат та досягнення позитивного ефекту в економічній діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. .
2. Мартиненко В. В. Фіскальна політика України в умовах фінансової децентралізації : теорія, методологія, практика. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2019. 389 с.
3. Зигрій О. М. Удосконалення методики аналізу показників бухгалтерської фінансової звітності підприємств. Економічний аналіз. 2018. Т. 12(4). С. 208-210
4. Озеран А. В. Аналіз корисності інформації фінансової звітності для прийняття управлінських рішень. Молодий вчений. 2018.
5. . Слободян Н. Г. Аналіз фінансової звітності: управлінський аспект. Міжнародний науковий журнал. 2017.
6. Коваленко Ю. М. Управління фінансовими активами. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2019. 497 с
7. Любохинець Л. С. Історичні віхи дослідження економічної сутності поняття капіталу. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018.
8. Кузьменко В. О., Івченко Н. С. Формування механізму управління капіталом підприємства. Науковий вісник Чернівецького університету. 2017.
9. Щербань О. Д., Невдачина О. І. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства. Приазовський економічний вісник. 2019. Вип. 3 (14). С. 284-289.
10. Мицак О. В. Міжнародні фінанси. Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2020. 195 с.
11. Квасовський О. Р. Фінансовий менеджмент. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 477 с.

12. Кучменко В. О. Економічна сутність поняття капіталу підприємства та його структури. Економічний вісник університету. 2017. Вип. 33(1). С. 232-237.
13. Фальченко О. О., Побережна Н. М., Юр'єва І. А. Особливості формування власного капіталу на підприємствах. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Вип. 2019. Вип.
14. Стрій Л. О., Толкачова Г. В., Гаджиєв Е. Економіка на управління підприємствами. 2020. Вип. 41. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/41_2020_ukr/30.pdf.
15. Шабикова Н. Е., Аюрова А. Ж. Вибір стратегії розвитку підприємства. Актуальні дослідження. 2020. №18
16. Лубкей Н. П. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2019. Вип. 1. №1. С. 38-45.
17. Виноградова О. В., Євтушенко Н. О., Кононенко Є. Є. Стратегічне планування на підприємстві: маркетинговий аспект. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2019. № 4. С. 29–37.
18. Стрій Л. О., Толкачова Г. В., Гаджиєв Е. Економіка на управління підприємствами. 2020. Вип. 41. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/41_2020_ukr/30.pdf.
19. Бруханський Р. Ф., Пуцентейло П. Р. Розвиток цифровізації обліку, оподаткування, аналізу і контролю в управлінні підприємствами. Тернопіль : ВПЦ «Університетська думка». 2021. С. 194.
20. Бедзай О. В. Трансформація фінансової звітності та її вплив на методику аналізу ліквідності балансу. Вісник Львівської комерційної академії. Серія: Економічна. 2017. Вип. 44. С. 86-89.

21. Беренда Н. І., Редзюк Т. Ю., Ворона К. В. Управління структурою капіталу підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 19. Ч. 1. С. 14-18.

22. Демиденко С. Л. Методичні підходи до стратегічного аналізу показників фінансової звітності. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2018. Вип. 27. С. 218-225.

23. Лахтіонова Л. А. Загальна оцінка власного капіталу за даними проміжної фінансової звітності. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2020. Том 31. №3. С. 133-139.

24. Кобилецький В. Р. Онлайн-журнал «*Financial Analysis online*». Режим доступу: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/338-pokaznik-rentabelnosti-vlasnogo-kapitalu>.

25. Кремень В. М. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2020. № 11. С. 19-22. URL: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/16697/1>.

26. Фінансова звітність ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» 2020-2022pp. URL: https://clarityproject.info/edr/30453389/finances?current_year=2020

27. Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий аналіз» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування / укладач: Ткаченко І.П. – Кам'янське, ДДТУ, 2019. - 223 с

28. Офіційний сайт ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» URL: <http://www.vhsvin.com.ua/ua/>.

29. Закон України «Про акціонерні товариства». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2008, № 50-51, ст.384.

30. Боковець В. В., Крутін Я. В., Шахнюк А. І. Сучасні підходи до оптимізації конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Інфраструктура ринку. 2020. № 40. С. 129–132.

ДОДАТКИ

Додаток А

Баланс (Звіт про фінансовий стан) за 2020			
Актив			
Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи	1000	297.00	248.00
Нематеріальні активи			
первісна вартість	1001	417.00	417.00
накопичена амортизація	1002	120.00	169.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 870.00	15 378.00
Основні засоби	1010	25 472.00	27 269.00
первісна вартість	1011	51 633.00	59 780.00
знос	1012	26 161.00	32 511.00
Інвестиційна нерухомість	1015	0.00	0.00
первісна вартість	1016	0.00	0.00
знос	1017	0.00	0.00
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	0.00
первісна вартість	1021	0.00	0.00
накопичена амортизація	1022	0.00	0.00
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0.00	0.00
інші фінансові інвестиції	1035	12.00	12.00
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0.00	0.00
Відстрочені податкові активи	1045	9.00	9.00
Гудвіл	1050	0.00	0.00
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0.00	0.00
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0.00	0.00
Інші необоротні активи	1090	0.00	0.00
Усього за розділом I	1095	27 660.00	42 916.00
II. Оборотні активи	1100	13 530.00	13 606.00
Запаси			
Виробничі запаси	1101	13 231.00	13 406.00
Незавершене виробництво	1102	0.00	0.00
Готова продукція	1103	188.00	133.00
Товари	1104	111.00	67.00
Поточні біологічні активи	1110	0.00	0.00
Депозити перестраховування	1115	0.00	0.00
Векселі одержані	1120	0.00	0.00

Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	31 299.00	30 730.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	3 969.00	17 759.00
з бюджетом	1135	0.00	990.00
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	0.00
з нарахованих доходів	1140	0.00	0.00
із внутрішніх розрахунків	1145	0.00	0.00
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	20.00	54.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	0.00
Гроші та їх еквіваленти	1165	5 933.00	1 791.00
Готівка	1166	54.00	35.00
Рахунки в банках	1167	5 879.00	1 756.00
Витрати майбутніх періодів	1170	24.00	55.00
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0.00	0.00
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0.00	0.00
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0.00	0.00
резервах незароблених премій	1183	0.00	0.00
інших страхових резервах	1184	0.00	0.00
Інші оборотні активи	1190	14.00	10.00
Усього за розділом II	1195	54 789.00	64 995.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	0.00
Баланс	1300	82 449.00	107 911.00
Пасив			
Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал	1400	228.00	228.00
Зареєстрований (пайовий) капітал			
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0.00	0.00
Капітал у дооцінках	1405	425.00	425.00
Додатковий капітал	1410	0.00	0.00
Емісійний дохід	1411	0.00	0.00
Накопичені курсові різниці	1412	0.00	0.00
Резервний капітал	1415	57.00	57.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	63 068.00	79 372.00
Неоплачений капітал	1425	0.00	0.00

Вилучений капітал	1430	0.00	0.00
Інші резерви	1435	0.00	0.00
Усього за розділом I	1495	63 778.00	80 082.00
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0.00	0.00
Пенсійні зобов'язання	1505	0.00	0.00
Довгострокові кредити банків	1510	0.00	0.00
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0.00	0.00
Довгострокові забезпечення	1520	0.00	0.00
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0.00	0.00
Цільове фінансування	1525	0.00	0.00
Благодійна допомога	1526	0.00	0.00
Страхові резерви	1530	0.00	0.00
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0.00	0.00
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0.00	0.00
резерв незароблених премій	1533	0.00	0.00
інші страхові резерви	1534	0.00	0.00
Інвестиційні контракти	1535	0.00	0.00
Призовий фонд	1540	0.00	0.00
Резерв на виплату джек-поту	1545	0.00	0.00
Усього за розділом II	1595	0.00	0.00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	2 530.00	15 000.00
Векселі видані	1605	0.00	0.00
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	0.00
товари, роботи, послуги	1615	9 361.00	6 926.00
розрахунками з бюджетом	1620	1 705.00	920.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	730.00	650.00
розрахунками зі страхування	1625	252.00	304.00
розрахунками з оплати праці	1630	1 053.00	1 210.00
за одержаними авансами	1635	131.00	132.00
за розрахунками з учасниками	1640	0.00	0.00
із внутрішніх розрахунків	1645	0.00	0.00
за страховою діяльністю	1650	0.00	0.00
Поточні забезпечення	1660	1 083.00	1 207.00
Доходи майбутніх періодів	1665	1 851.00	1 105.00
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0.00	0.00

Інші поточні зобов'язання	1690	705.00	1 025.00
Усього за розділом III	1695	18 671.00	27 829.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	0.00
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	0.00
Баланс	1900	82 449.00	107 911.00

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 2021 р			
Актив			
Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи	1000	248.00	259.00
Нематеріальні активи			
первісна вартість	1001	417.00	487.00
накопичена амортизація	1002	169.00	228.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	15 378.00	1 165.00
Основні засоби	1010	27 269.00	58 360.00
первісна вартість	1011	59 780.00	98 615.00
знос	1012	32 511.00	40 255.00
Інвестиційна нерухомість	1015	0.00	0.00
первісна вартість	1016	0.00	0.00
знос	1017	0.00	0.00
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	0.00
первісна вартість	1021	0.00	0.00
накопичена амортизація	1022	0.00	0.00
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0.00	0.00
інші фінансові інвестиції	1035	12.00	12.00
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0.00	0.00
Відстрочені податкові активи	1045	9.00	9.00
Гудвіл	1050	0.00	0.00
Відстрочені	1060	0.00	0.00

аквізиційні витрати			
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0.00	0.00
Інші необоротні активи	1090	0.00	0.00
Усього за розділом I	1095	42 916.00	59 805.00
II. Оборотні активи	1100	13 606.00	20 323.00
Запаси			
Виробничі запаси	1101	13 406.00	19 412.00
Незавершене виробництво	1102	0.00	0.00
Готова продукція	1103	133.00	794.00
Товари	1104	67.00	117.00
Поточні біологічні активи	1110	0.00	0.00
Депозити перестраховання	1115	0.00	0.00
Векселі одержані	1120	0.00	0.00
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	30 730.00	35 992.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	17 759.00	6 641.00
з бюджетом	1135	990.00	0.00
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	0.00
з нарахованих доходів	1140	0.00	0.00
із внутрішніх розрахунків	1145	0.00	0.00
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	119.00	295.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	0.00
Гроші та їх еквіваленти	1165	1 791.00	2 920.00
Готівка	1166	35.00	235.00
Рахунки в банках	1167	1 756.00	2 685.00
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	0.00
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0.00	0.00
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0.00	0.00

резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0.00	0.00
резервах незароблених премій	1183	0.00	0.00
інших страхових резервах	1184	0.00	0.00
Інші оборотні активи	1190	0.00	192.00
Усього за розділом II	1195	64 995.00	66 363.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	0.00
Баланс	1300	107 911.00	126 168.00
Пасив			
Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього періоду, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	228.00	228.00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0.00	0.00
Капітал у дооцінках	1405	425.00	0.00
Додатковий капітал	1410	0.00	2 738.00
Емісійний дохід	1411	0.00	0.00
Накопичені курсові різниці	1412	0.00	0.00
Резервний капітал	1415	57.00	57.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	79 372.00	87 818.00
Неоплачений капітал	1425	0.00	0.00
Вилучений капітал	1430	0.00	0.00
Інші резерви	1435	0.00	0.00
Усього за розділом I	1495	80 082.00	90 841.00
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0.00	0.00
Пенсійні зобов'язання	1505	0.00	0.00
Довгострокові кредити банків	1510	0.00	7 000.00
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0.00	0.00
Довгострокові	1520	0.00	0.00

забезпечення			
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0.00	0.00
Цільове фінансування	1525	0.00	0.00
Благодійна допомога	1526	0.00	0.00
Страхові резерви	1530	0.00	0.00
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0.00	0.00
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0.00	0.00
резерв незароблених премій	1533	0.00	0.00
інші страхові резерви	1534	0.00	0.00
Інвестиційні контракти	1535	0.00	0.00
Призовий фонд	1540	0.00	0.00
Резерв на виплату джек-поту	1545	0.00	0.00
Усього за розділом II	1595	0.00	7 000.00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	15 000.00	5 300.00
Векселі видані	1605	0.00	0.00
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	0.00
товари, роботи, послуги	1615	6 926.00	15 828.00
розрахунками з бюджетом	1620	920.00	2 192.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	650.00	622.00
розрахунками зі страхування	1625	304.00	214.00
розрахунками з оплати праці	1630	1 210.00	1 432.00
за одержаними авансами	1635	132.00	646.00
за розрахунками з учасниками	1640	0.00	0.00
із внутрішніх розрахунків	1645	0.00	0.00

за страховою діяльністю	1650	0.00	0.00
Поточні забезпечення	1660	1 207.00	982.00
Доходи майбутніх періодів	1665	1 105.00	224.00
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0.00	0.00
Інші поточні зобов'язання	1690	1 025.00	1 509.00
Усього за розділом III	1695	27 829.00	28 327.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	0.00
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	0.00
Баланс	1900	107 911.00	126 168.00

Баланс (Звіт про фінансовий стан) за 2022 р			
Актив			
Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи	1000	259.00	209.00
Нематеріальні активи			
первісна вартість	1001	487.00	530.00
накопичена амортизація	1002	228.00	321.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 165.00	3 041.00
Основні засоби	1010	58 360.00	56 761.00
первісна вартість	1011	98 615.00	106 525.00
знос	1012	40 255.00	49 764.00
інші фінансові інвестиції	1035	12.00	12.00
Відстрочені податкові активи	1045	9.00	9.00
Усього за розділом I	1095	59 805.00	60 032.00
II. Оборотні активи	1100	20 323.00	32 158.00
Запаси			
Виробничі запаси	1101	19 412.00	30 570.00
Готова продукція	1103	794.00	1 364.00
Товари	1104	117.00	224.00
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	35 992.00	51 031.00

Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	6 641.00	20 288.00
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	295.00	77.00
Гроші та їх еквіваленти	1165	2 920.00	3 625.00
Готівка	1166	235.00	374.00
Рахунки в банках	1167	2 685.00	3 251.00
Витрати майбутніх періодів	1170	56.00	
Інші оборотні активи	1190	192.00	
Усього за розділом II	1195	66 363.00	107 235.00
Баланс	1300	126 168.00	167 267.00
Пасив			
Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	228.00	228.00
Додатковий капітал	1410	2 738.00	2 121.00
Резервний капітал	1415	57.00	57.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	87 818.00	111 601.00
Усього за розділом I	1495	90 841.00	114 007.00
Довгострокові кредити банків	1510	7 000.00	
Усього за розділом II	1595	7 000.00	
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	5 300.00	11 594.00
товари, роботи, послуги	1615	15 828.00	18 905.00
розрахунками з бюджетом	1620	2 192.00	1 230.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	622.00	711.00
розрахунками зі страхування	1625	214.00	284.00
розрахунками з оплати праці	1630	1 432.00	1 356.00
за одержаними авансами	1635	646.00	14 044.00
Поточні забезпечення	1660	982.00	880.00
Доходи майбутніх періодів	1665	224.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	1 509.00	4 967.00
Усього за розділом III	1695	28 327.00	53 260.00
Баланс	1900	126 168.00	167 267.00

Додаток Б

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра підприємництва, логістики та менеджменту

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ

до магістерської кваліфікаційної роботи

на тему:

**Управління Витратами На Підприємств (На Прикладі «Приватного
Акціонерного Товариства «Вінницька харчосмакова фабрика»)**

Виконав: студент 2 курсу, групи МБА-22м
спеціальності 073 «Менеджмент»

Каплун А.Я. _____

Керівник: д.е.н., проф. каф. ПЛМ

Боковець В.В. _____

Таблиця 1.1 – Послідовність розробки та впровадження ефективної системи управління витрати на виробництві.

Етапи розвиток і продуктивність	Задача етапи	Форма представництво результати розвиток
I етап - перед проєктне дослідження	<ul style="list-style-type: none"> Аналіз управління витратами виробництва в різних сегментах виробничих процесів. Визначення чинників, що призводять до зниження рентабельності та їх причин. 	Завдання з модернізації поточної системи управління витратами
		Завдання на створення нової системи управління витратами
II етап - проєктування та розрахунок	<ul style="list-style-type: none"> Формулювання функції та завдання системи управління витратами й відповідно для них новий проєкт системи або оновлення існуючої 	Техпроєкт системи керування витрати; техпроєкт (чи завдання) на покращення існуючої системи управління витратами
III етап - впровадження системи управління витрати виробництво	<ul style="list-style-type: none"> рішення про запровадження нової чи покращення існуючої системи управління витратами Створення плану впровадження Формування робочого колективу, що здійснює моніторинг виконання плану та оцінює ефективність функціонування системи під час її впровадження 	План впровадження системи управління витратами

Таблиця 2.1 – Структура оборотних активів підприємства (станом на кінець року)

Показники	Код рядка, Ф.№1	2020		2021		2022		Відхилення	
		сума	частка, %	сума	частка, %	сума	частка, %	сума	частка, %
Грошові кошти та їх еквіваленти, у т.ч.	р. 1165	1791	2,75	2920	4,4	3625	3,38	705	-1,02

Кошти у розрахунках, у т.ч.									
- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	р. 1125	30730	47,38	35992	54,24	51031	47,59	15039	-6,65
- дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	р. 1135	990	1,52	0	0	0	0	0	0
- дебіторська заборгованість за виданими авансами	р. 1130	17759	27,32	6641	10	20288	18,92	13647	8,92
- інша поточна дебіторська заборгованість	р. 1155	54	0,08	295	0,45	77	0,07	-218	-0,38
- інші оборотні активи	р. 1190	10	0,02	192	0,29	0	0	-192	-0,29
Запаси, у т.ч.									
- виробничі запаси	р. 1101	13406	20,63	19412	29,25	30570	28,56	11158	-0,69
- готова продукція	р. 1103	133	0,2	794	1,20	1364	1,27	570	0,07
- товари	р. 1104	67	0,1	117	0,17	224	0,21	107	0,04
Усього оборотних активів	р. 1195	64995	100	66363	100	107235	100	40872	-

Таблиця. 2.2 – Джерела утворення оборотних активів підприємства, тис.грн. (станом на кінець року)

Показники	Код рядка балансу	2020		2021		2022		Відхилення	
		сума	частка %	сума	частка %	сума	частка %	сума	частка %
Власний оборотний капітал: у т.ч.	1195 - 1695	37166	57,18	38036	57,32	53975	50,33	15939	-6,99
- зареєстрований капітал	1400	228	0,35	228	0,34	228	0,21	0	-0,13

								(гр. 2–гр. 5)	(гр. 3 – гр. 6)
А	1	2	3	Б	4	5	6	7	8
Найліквідніші активи (А ₁)	1791	2920	3625	Найбільш термінові пасиви (П ₁)	735	2269	4841	651	-1216
Активи, що швидко реалізуються (А ₂)	49533	42928	71396	Короткострокові кредити банків і позики (П ₂)	8074	-10528	-7311	53456	78707
Активи, що повільно реалізуються (А ₃)	13671	20571	32158	Довгострокові кредити банків і позики (П ₃)	0	7000	0	13571	32158
Активи, що важко реалізуються (А ₄)	42916	59805	60032	Постійні пасиви (П ₄)	82394	92047	114887	-32242	-54855
Баланс	107911	126224	167211		91203	90788	112417	X	X

Таблиця. 2.4 – Оцінка показників ліквідності балансу

Коефіцієнт	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення (гр. 3 – гр. 2)	Нормативний (оптимальний) рівень
А	1	2	3	4	5
Абсолютної ліквідності \sum (гр. 1160 ÷ 1165) = р. 1695, ф. №1	0,06	0,1	0,07	-0,03	0,2-0,6
Швидкої ліквідності	1,84	1,62	1,41	-0,21	0,6 – 1

\sum (pp. 1125 ÷ 1155 + pp.1160 ÷ 1165); р. 1695, ф. № 1					(не більше 2)
Поточної ліквідності р. 1195 : р. 1695, ф. № 1	2,34	2,34	2,01	-0,33	1-2

Таблиця. 2.5. Показники ділової активності ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки

Показники	2020	2021	2022
Коефіцієнт оборотності активів	1,62	1,62	1,77
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,52	4,1	4,53
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,84	10,23	7,85
Строк погашення дебіторської заборгованості	102,27	87,8	79,47
Строк погашення кредиторської заборгованості	74,38	35,19	45,86
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	9,37	8,65	7,32
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	6,61	4,43	4,5

Таблиця 2.6 – Аналіз грошових коштів підприємства

Складові грошових коштів	Розрахунок	Вартість на кінець			Відхилення	
		2020	2021	2022	Абсолютне, тис.грн.	Відносне, %
1. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис.грн.:	Ф. 1 р. 1165 (ст. 4)	1791	2920	3625	705	24,14
2. Валюта балансу	Ф. 1 р. 1300	107911	126168	167267	41099	32,57
3. Частка грошових коштів у валюті балансу, %	р. 1 : р. 2	1,66	2,31	2,17	-0,14	-6,06

4. Оборотні активи	Ф. 1 р. 1195 (ст. 4)	64995	66363	107235	40872	61,59
5. Частка грошових коштів у оборотних активах, %	р. 1 : р. 4	2,76	4,4	3,38	-1,02	-23,18

Таблиця 2.7 – Визначення мінімально необхідного залишку грошових коштів

Показник	Розрахунок	Вартість на кінець			Відхилення	
		2020	2021	2022	Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %
1. Грошовий оборот від операційної діяльності	Ф. 3 р. 3195	5030	19674	30740	11066	56,25
2. Дохід від реалізації	Ф. 2 р. 2000	174423	190090	259086	68996	36,3
3. Середньорічна вартість грошових активів	(ст. 3 + ст. 4) : 2	3862	2355,5	5085	2729,5	115,88
4. Оборотність грошових активів, раз	р. 2 : р. 3	45,16	80,7	50,95	-29,75	-36,86
5. Мінімально потрібний залишок грошових коштів	р. 1 : р. 4	111,38	243,79	603,34	359,55	147,48

Таблиця 2.8 – Аналіз складу, рівня і динаміки фінансових результатів, тис. грн.

Показник	Код рядка, ф. № 2	2020	2021	2022	Відхилення	
					Абсолютне (гр. 5 – гр. 4)	Відносне (гр. 5 : гр. 4) · 100
1	2	3	4	5	6	7

1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	174423	190090	259086	68996	36,30
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-127180	-146767	-192266	-45499	31,00
3. Валовий прибуток (збиток)	2090	47243	43323	66820	23497	54,24
4. Інші операційні доходи	2120	14411	17770	39520	21750	122,40
5. Адміністративні витрати	2130	-5552	-5574	-6538	-964	17,29
6. Витрати на збут	2150	-23701	-26393	-31406	-12622	19,00
7. Інші операційні витрати	2180	-12334	-18784	-38747	-19963	106,28
8. Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	2190	20067	10342	29649	19307	186,68
9. Інші доходи	2240	12	7	726	719	10271,43
10. Фінансові витрати	2250	-271	-566	-1369	-803	141,87
11. Інші витрати	2270	-1	-2	-2	0	0
12. Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	19911	9782	29004	19222	196,50
13. Податок на прибуток від звичайної діяльності	2300	-3607	-1761	-5221	-3460	196,48
14. Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	16304	8021	23783	15762	196,51

Таблиця 2.9 – Формування та аналіз прибутку від реалізації продукції

Показник	Код ряд.	2020		2021		2022		Відхилення		
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне	Відношення	Пунктів структури
1. Чистий дохід від реалізації продукції	2000	174423	100%	190090	100%	259086	100%	68996	36,30	-

(товарів, робіт, послуг)										
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-127180	72,91%	-146767	77,21%	-192266	74,21%	-45499	31,00	-3
3. Адміністративні витрати	2130	-5552	3,18%	-5574	2,93%	-6538	2,52%	-964	17,29	-0,41
4. Витрати на збут	2150	-23701	13,59%	-26393	13,88%	-31406	12,12%	-5013	18,99	-1,76
5. Повна собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)		-156433	89,69%	-178734	94,03%	-230210	88,85%	51476	28,80	-5,18
6. Прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)		17990	10,31%	11356	5,97%	28876	11,15%	17520	154,28	5,18

Таблиця 2.10 – Оцінка і аналіз показників рентабельності

Показник	Код рядка,	2020	2021	2022	Відхилення (+,-) (гр. 5 - гр. 4)
Початкові дані					
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	2000	174423	190090	259086	68996
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	2050	-127180	-146767	-192266	-45499
3. Адміністративні витрати, тис.грн.	2130	-5552	-5574	-6538	-964
4. Витрати на збут, тис. Грн	2150	-23701	-26393	-31406	-5013

Розрахункові показники					
5. Повна собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) , тис. грн		-156433	-178734	-230210	51476
6. Прибуток від реалізації продукції(товарів, робіт, послуг) (р. 1 - р. 5),тис.грн		17990	11356	28876	17520
7. Рентабельність продаж, % (р. 6 : р. 1)·100		10,31%	5,97%	11,15%	5,18%
8. Рентабельність витрат, % (р. 6 : р. 5) ·100		11,50%	6,35%	12,54%	6,19%
9. Витрати на 1грн. продукції, коп.(р. 5 : р. 1) ·100, коп.		89,69	94,03	88,85	-5,18

Таблиця 2.11 – Аналіз рентабельності капіталу

Показник	Код ряд.,	2020	2021	2022	Абсолютне відхиленн	Відносне відхилення
		1	2	3		
А						
Початкові дані:	р.2290, ф.2					
1. Загальний прибуток, тис. грн.		19911	9782	29004	19222	196,50
2. Середня величина активів, тис. грн.	Р.1300, ф.1	107911	126168	167267	41099	32,57
3. Середня величина оборотних засобів, тис. грн.	р.1195, ф.1	64995	66363	107235	40872	61,59
4. Середня величина основних засобів, тис. грн.	р.1011, ф.1	59780	98615	106525	7910	8,02
5. Середня величина оборотних фондів, тис. грн.	(р.1101 + +1102+1170), ф.1	13461	19412	30570	11158	57,48
6. Середнє значення виробничих фондів, тис. грн.		73241	118027	137095	19068	16,16
7. Середнє значення власного	р.1495, ф.1	80082	90841	114007	23166	25,50

капіталу, тис. грн.						
Прибутковість (рентабельність), %:						
8. Активів		18,45%	7,75%	17,34%	9,59%	-
9. Оборотних активів		30,63%	14,74%	27,05%	12,31%	-
10. Основних засобів		33,31%	9,92%	27,23%	17,31%	-
12. Виробництва (виробничих фондів)		27,19%	8,29%	21,16%	12,87%	-
13. Власного капіталу		24,86%	10,77%	25,44%	14,67%	-

Таблиця 2.12 – Вихідні дані для розрахунку показників левериджу, тис. грн.

Показник	Код рядка	2020	2021	2022	Відхилення (+,-)	
					Абсолютне,	Відносне,
1. Виручка від реалізації продукції	2000	174423	190090	259086	68996	36,30
2. Повна собівартість реалізованої продукції	2050+ +2130 + + 2150	156433	178734	230210	51476	28,80
3. Прибуток від реалізації продукції		17990	11356	28876	17520	154,28
4. Загальний прибуток до оподаткування	2290	19911	9782	29004	19222	196,50
5. Чистий прибуток	2350	16304	8021	23783	15762	196,51

Таблиця 2.13. Елементи операційних витрат ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки

№ п/ч	Елементи витрат	2020		2021		2022	
		Сума, тис.грн	%	Сума, тис.грн	%	Сума, тис.грн	%
1	2	3	4	5	6	3	4
1	Матеріальні витрати (без ПДВ)	112968	65,09	130827	63,43	149086	56,37
2	Витрати на оплату праці	22409	12,91	22662	10,99	23973	9,06
3	Відрахування на соціальні заходи	4514	2,60	4503	2,18	4779	1,81
4	Амортизація	6440	3,71	8133	3,94	10016	3,79
5	Інші витрати	27239	15,69	40124	19,46	76643	28,97
	Всього витрат	173570	100	206249	100	264497	100

Таблиця 2.14. – Аналіз структури і динаміки витрат від звичайної діяльності ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки

Види витрат	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, грн		Відносне відхилення, %	
				2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	127180	146767	192266	19587	45499	15,40	31,00
Адміністративні витрати	5552	5574	6538	22	964	0,40	17,29
Витрати на збут	23701	26393	31406	2692	5013	11,36	18,99
Інші операційні витрати	Загалом 12334	18784	38747	6450	19963	52,29	106,28
Фінансові витрати	271	566	1369	295	803	108,86	141,87
Інші витрати	1	2	2	1	0	100	0

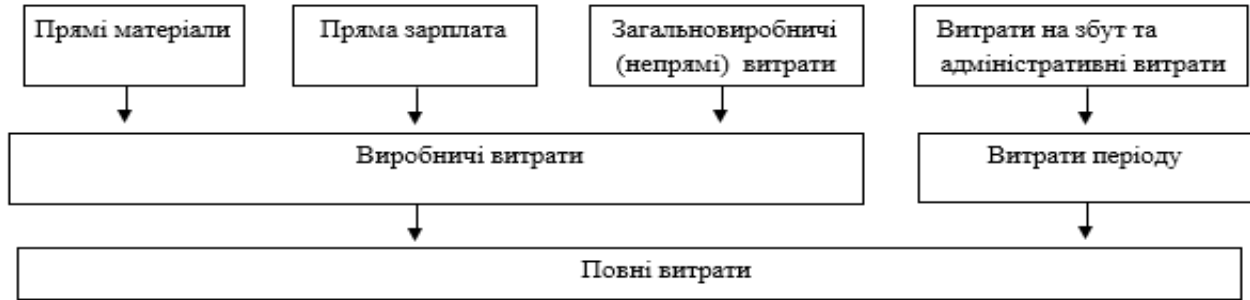

Рис. 1.1 - Формування витрат за методом АС

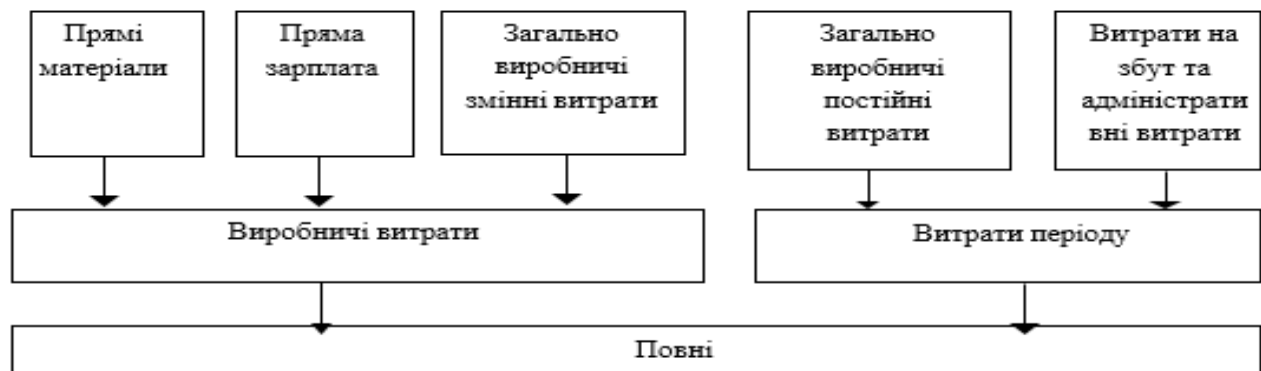

Рис. 1.2 - Формування витрати за методом DC

Рис. 1.3 – Алгоритм проведення стандарт – костинг

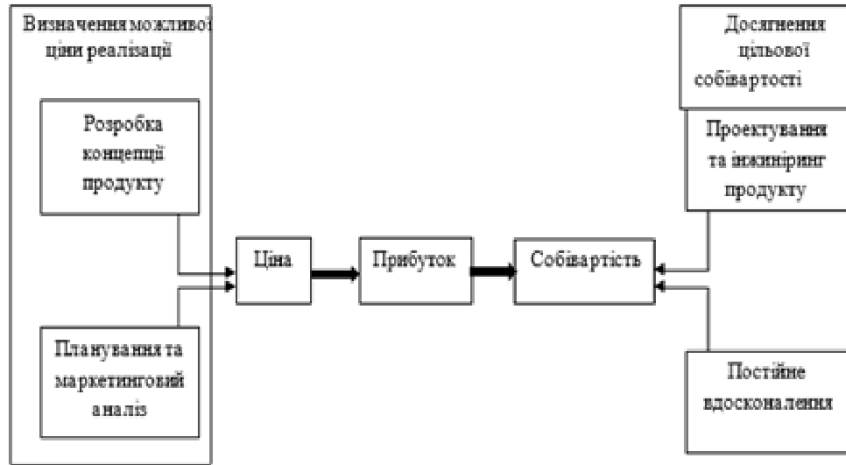

Рис. 1.4 – Процес управління за цільовою собівартістю таргет – костинг

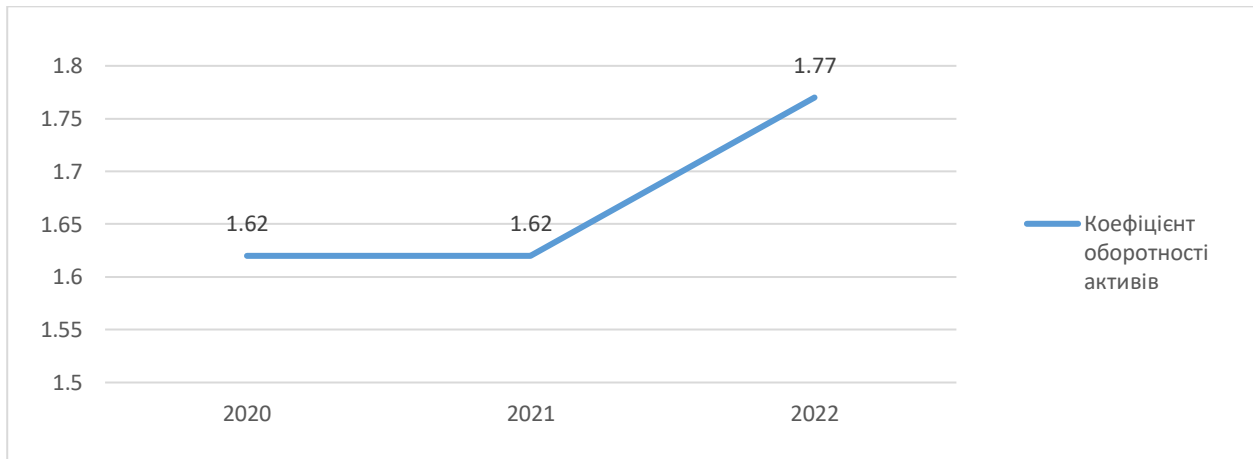

Рис. 2.1. Коефіцієнт оборотності активів ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки

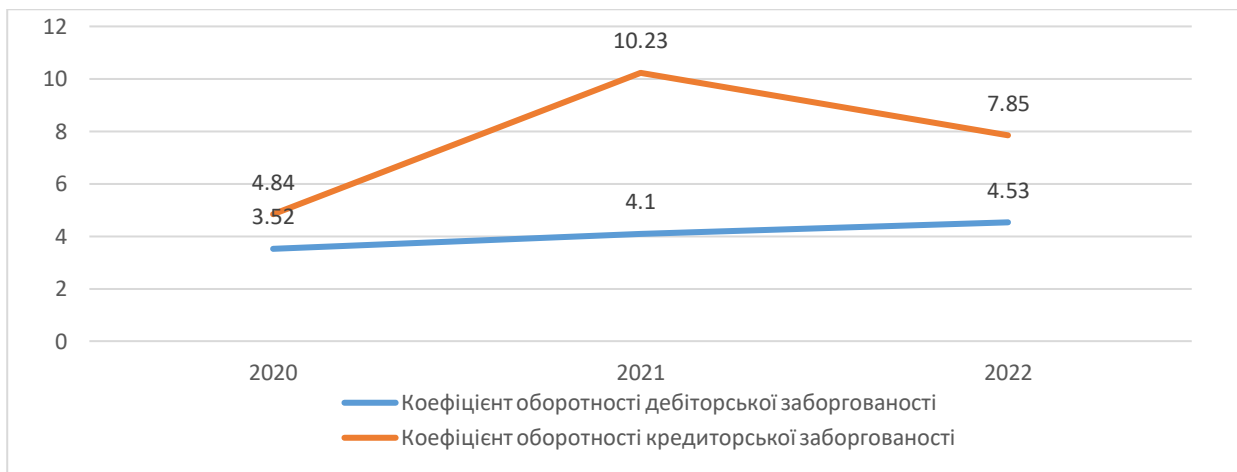

Рис. 2.2. Коефіцієнти оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки

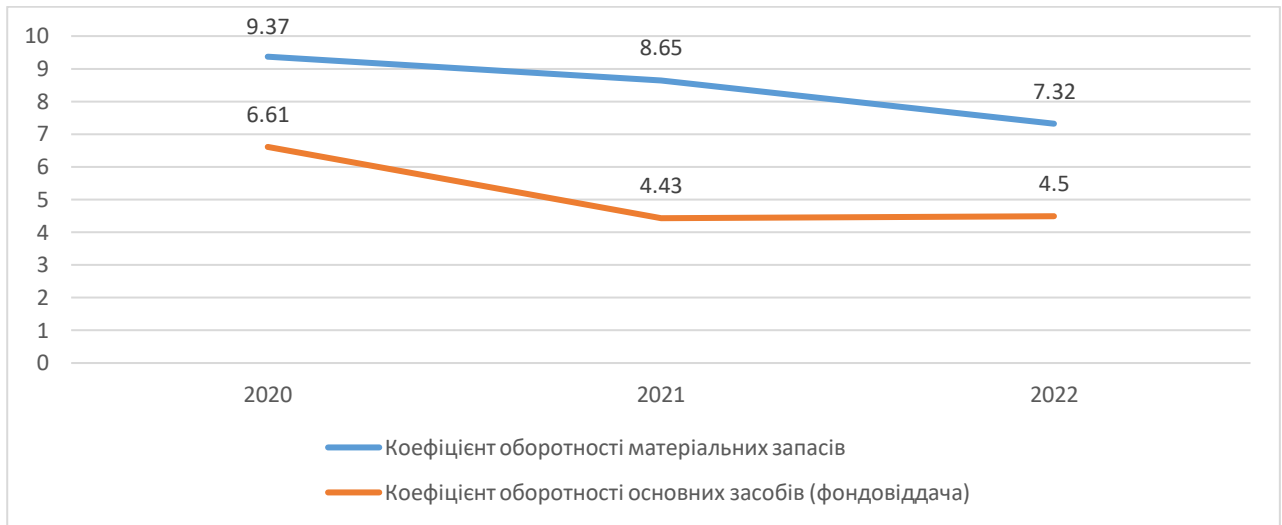

Рис. 2.3. Коефіцієнти оборотності матеріальних запасів та основних засобів ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» за 2020-2022 роки

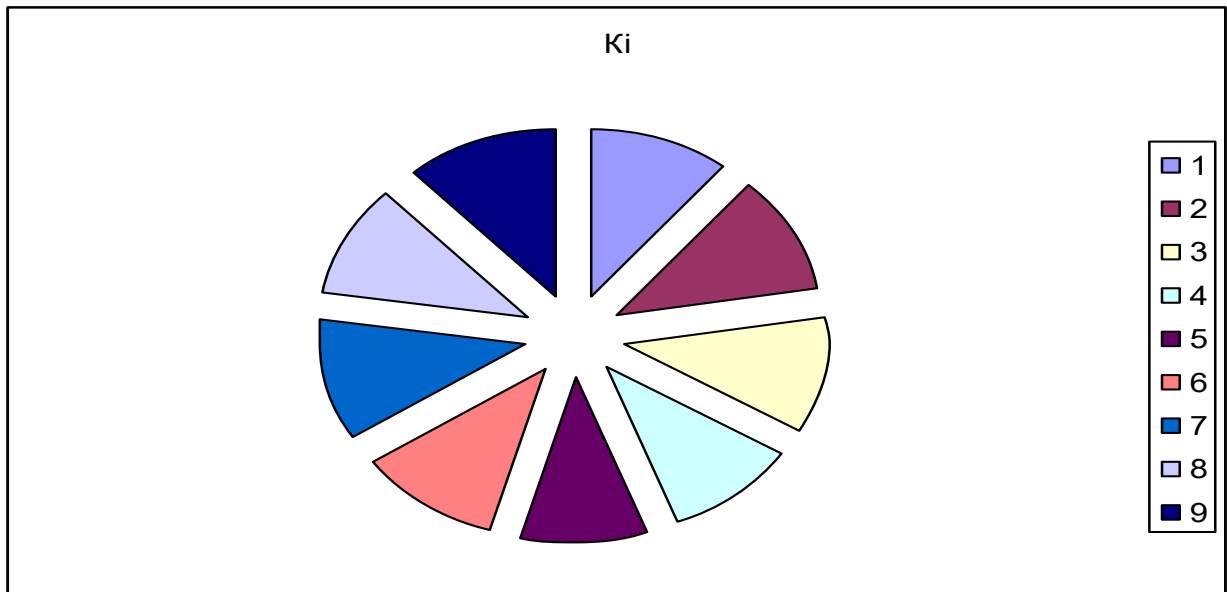

Рис 3.1. Кругова діаграма результатів програми реалізації зміни системи управління витратами

Додаток В

ПРОТОКОЛ ПЕРЕВІРКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ НА НАЯВНІСТЬ ТЕКСТОВИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

Назва роботи: Управління витратами на підприємств (на прикладі «приватного акціонерного товариства «Вінницька харчосмакова фабрика»)

Тип роботи: МКР

(БДР, МКР)

Підрозділ кафедра підприємництва, логістики та менеджменту

(кафедра, факультет (інститут), навчальна група)

Показники звіту подібності Unicheck

Оригінальність	84.4%	Схожість	15.6%
----------------	-------	----------	-------

Аналіз звіту подібності (відмітити потрібне)

- Запозичення, виявлені у роботі, оформлені коректно і не містять ознак плагіату.
- Виявлені у роботі запозичення не мають ознак плагіату, але їх надмірна кількість викликає сумніви щодо цінності роботи і відсутності самостійності її автора. Роботу направити на доопрацювання.
- Виявлені у роботі запозичення є недобросовісними і мають ознаки плагіату та/або в ній містяться навмисні спотворення тексту, що вказують на спроби приховування недобросовісних запозичень.

Особа, відповідальна за перевірку _____
(підпис)

Пілявоз Т.М.
(прізвище, ініціали)

Ознайомлені з повним звітом подібності, який був згенерований системою Unicheck щодо роботи.

Автор роботи

(підпис)

Каплун А.Я.
(прізвище, ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Боковець В.В.
(прізвище, ініціали)

